



 **laiškai**
lietuviams

SAUSIS 1998 JANUARY

| | | |
|---------------------------------------|-----|-------------------------|
| ARTYN PRIE 50-OJO TOMO!... | 1 | Red. |
| Į JUBILIEJINIUS METUS | 3 | A. Saulaitis SJ |
| NUOLANKUMAS - MEILĖS PENAS | 5 | Kostas Gruodis |
| KRISTUS IR TIKĖJIMAS | 9 | Kun. K.J. Ambrasas SJ |
| KO IŠMOKAU AMERIKOSE | 11 | A. Saulaitis SJ |
| DAUKANTAS MAIRONIO MUZIEJAUS SODELYJE | 16 | Virginija Paplauskienė |
| NAKTIS BE MĖNULIO - ALZHEIMERIO LIGA | 18 | Romualdas Kriaučiūnas |
| MIRTINO LIGONIO SLAUGA | 22 | Dr. Inesa Poniškaitienė |
| RAMYBĖS DEKALOGAS | 26 | |
| KUR IŠKELIAVO PASAKA? | 27 | Aldona Jurkutė |
| KAIP ATSKIRTI DVASIAS? | 29 | Dainius Koveras |
| KALBA | 31 | Juozas Vaišnys SJ |
| TĖVYNĖJE | 33 | Marija A. Jurkutė |
| ŠYPSULIAI | 35 | Red. |
| TRUMPAI | 369 | Juoz. M. |

Šio numeris iliustruotas nuotraukomis iš Jaunimo centro 40 metų sukakties minėjimo. Viršelio piešinys ir skyrių vinjetės- Ričardo Spitrio.

Lietuviškas raidynas-Jono Bogutos.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (USPS 301-540)— LETTERS TO LITHUANIANS is published monthly except bimonthly July/August, for \$20.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Se address changes to Laiškai Lietuviams, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*



1998 / SAUSIS- JANUARY / VOL. XLIX, NO. 1

Artyn prie 50-ojo tomo!

Mieileji Skaitytojai!

Štai šiame pirmame puslapyje, viršuje po "Laiškų lietuviams" vardo parašyta Vol. XLIX. Tai reiškia, kad su šiuo numeriu jau pradėdame Jums siuntinėti 49-ąjį Laiškų lietuviams tomą. Praeis dar metai, ir tas tomas bus žymimas jubiliejiniu numeriu - Vol.50. Tada, žinoma, reikės suruošti gražų, prasmingą tokios sukakties minėjimą. Gal to daug kas visai nesitikėjo, kai šio žurnalo pirmas numeris pasirodė 1950 metų pradžioje. Turbūt to nesitikėjome ir mes, bet matome, jog Dievas mus laimino, nežiūrint, kad kelias nebuvo visuomet toks lengvas. Ir Jam, ir Jums, už tai nuoširdiai dėkojame. Tikimės ir toliau Jo palaimos ir visokeriopos Jūsų paramos.



Čikagos lietuvių Jaunimo centras, minėdamas savo gyvenimo 40 metų sukaktį, buvo pasipuošęs istorinėmis Lietuvos vėliavomis.

Jono Tamulaičio nuotr.

I JUBILIEJINIUS METUS

Antanas Saulaitis SJ

Šiais metais atėjo gražus janatviškas kvietimas dalyvauti “Vilniaus Jėzuitų gimnazijos skautų vieneto dvejų metų jubiliejuje, o Kražiuose buvo iškilmingai minima 104-toji skerdynių sukaktis. Trečiuosius mokslo metus pradėjusiai atgaivintai mokyklai dveji metai - visas amžius; Kražių įvykį nuspręsta kasmet prisiminti dėl simbolinės tikėjimą ir Bažnyčią užstojančiųjų reikšmės, nors skaičius nebūtų sidabrinis, auksinis, deimantinis. Panašiai ir Čikagos Jaunimo centre nuotaikingai atšvęsti 40-ieji metai, nors tai tebūtų vos ketvirtadalio didžiųjų emigracijų laikotarpio, o Jaunimo centro, kaip ir visų užsienio lietuvių įstaigų, likimas neaiškus, nes išeivijoje ligi šiol lietuviška sąmonė teišliko iki penktos kartos.

Europietišškai mąstantis Šventasis Tėvas labai uoliai puoselėja Krikščionijos 2000 metų jubiliejų, sujungęs sukaktį su 15 metų skelbiama naująja evangelizacija ir nustatęs trejus visuotinės ruošos metus. Kai kompiuterių bei elektroninių dalelių žinovai rūpinasi, kad prietaisai 2000-tuosius pasiekę neužspringtų, Bažnyčia ir krikščionija sielojasi, kad postmoderniame šimtmetyje Geroji Naujiena suprantamai skambėtų ir žmonių žmonijos sąžinę paliestų.

Vatikano radijo lietuviškoji laida pirmąjį Advento sekmadienį gražiai nusakė šventraštinę jubiliejinių metų sąvoką: susitaikyti ir sutaikyti, kai (Pusiaujo šiaurėje) dienos ilgėja, žmonijai šviesos metas.

XXI-asis amžius vis dažniau apibūdinamas kaip Bažnyčioje “pasauliečių šimtmetis”. Ne todėl, kad trūktų dvasininkų, bet kad Vatikano

II-ojo pabrėžtasis Krikštas vis labiau supranta kaip nuolatinė Jėzų Kristų tikinčiųjų būklė, kaip išreiškime “esu pakrikštytas” vietoje “buvau pakrikštytas”. Krikšto pažadai ir įsipareigojimas veda imtis atsakomybės už savąjį, savo artimųjų ir kitų žmonių tikėjimą, jį ugdančią teisingumą, Bažnyčios tarnybą taikos ir teisybės ištroškusiai žmonijai.

Pasauliečių šimtmetis gali reikšti, kad parapijose vis plačiau didesnį balsą ir atsakomybę turės didžiausioji Bažnyčios narių grupė, kuriai patarnauja nedidelė kunigų bei vienuolių mažuma. Nebe kaip kunigaikštystės valdymo piramidė, o kaip apie Kristų susibūręs ratas, tikintieji dalijasi Dievo duotomis dovanomis ir pašaukimais, kad visuma gyvuotų, kad pasaulis įtikėtų, kad visos tautos vieną Dievą šlovintų.

Postmoderniame amžiuje, pripildytame informacijos, srovių, ryšių, blaškančių “pagundų”, yra ir daug progų bei galimybių dar giliau tikėti. Ekumeninis sąjūdis, daugiakultūriškumas, “visuotinis žmonijos kaimas” reikalauja, kad asmuo nešiotų gilius įsitikinimus, kurių pagrindu su kitais bendrauja visų labui.

Savąjį tikėjimą ugdyti ir išlaikyti nebebus įmanoma kaip kokiam atsiskyrėliui, nors atsakomybė lieka asmeniška. Išlikti tikinčiu ir praktikuojančiu reikalaus talkos. Todėl jau dešimtmečius plinta maži rateliai - maldos, charismatikų, Šv. Rašto, jaunų šeimų. Čia apčiuopiamu būdu išgyvenama “Kur du ar trys susirenka mano vardu, ten ir aš esu” tikrovė. Ir žmogiškai įkandamu būdu dalijamasi mintimis, krikščioniška patirtimi, svajonėmis, kaip tradiciškai



Į Jaunimo centro 40 metų sukakties minėjimą prisirinko pilna didžioji salė ištikimų bičiulių.

Z. Degučio nuotr.

vykdoma vienuolių būreliuose.

Susižinojimo priemonės atvėrė duris plačiai skaitybai, kurią atrinkti tinka recenzijos pagrindinėje spaudoje bei artimųjų patarimai. Vaizdajuostės papildė kursus ir leidžia negalintiems dalyvauti, jų medžiaga pasinaudoti. Kompiuterinis tinklas atveria religinius puslapius bei ryšius. Lietuviškame pasaulyje rimta spauda kaip *Laiškai lietuviams* - gera priemonė nuo idėjų, srovių, minčių neatitolti, kai esame užimti ir visur skubame.

Nuo amžių dvasininkai ir vienuolijos pasinaudoja dvasiniu vadovavimu arba palyda. Eiliniam žmogui tokia dvasinė talka būdavo prieinamiausia Susitaikinimo sakramente (išpažintyje), tačiau vis daugiau pasauliečių pasinaudoja dvasios "tėvu", "motina" ar "seserimi", su kuriais tikėjimo bei asmeniškais klausimais

pasikalba, išgirdami kito tikinčiojo supratimą apie ką Dievas jo ar jos gyvenime veikia, kur veda.

Plinta ir asmeniškai vedamų rekolekcijų sąjūdis, kur vietoj bendro pamokslo ar šalia vedėjo minčių būna asmeniškai pokalbiai norintiems kažką ištirti ar aptarti. Studijų dienų visose vyskupijose apstu. Kas nori išlikti krikščioniu XXI-ajame amžiuje, turės pasinaudoti tokiais rateliais, įvykiais, prieinama medžiaga - ir pats prie šių pastangų savo dovanomis, sugebėjimais prisidėti.

Išskirtinė medžiaga bei renginiai — trejų metų jubiliejui ruoša, skirta trimis Švč. Trejybės asmenims (1998-ieji: Šventosios Dvasios metai). Kruopščiai paruoštos programos atspindi šiuolaikinius žmonių dvasinius poreikius ateities uždaviniams šeimoje ir už jos vykdyti.



NUOLANKUMAS - MEILĖS PENAS

(Konkurse premijuotas rašinys)

Kostas Gruodis

Viską Viešpats sukūrė iš nieko ir po kiekvieno kūrimo matė: „...visa, ką buvo sukūręs, yra labai gera”.

Bet kas Jam nemalonu matyti tobuliausia-me kūrinyje-žmoguje - tai puikybė, kuri sukyla prieš Dievo pažinimą (Kor 10,5).

“Bjaurus yra Viešpačiui kiekvienas išpuikėlis” (Pat 16,5).

Bjaurus žmogus, puikybės apimtas, tad iš pradžių reikia prašyti Dievo malonės, kad galėtume suvokti savo menkumą, savo pražūtingą, apgaulingą būklę, nes kas pajėgia save tinkamai įvertinti yra tiesiame kelyje į tobulumą.

Tad kokie tie puikybės požymiai? Pirmiausia nepakantumas pamokymams ir priekaištams (staigus išsižeidimas!), tai kraštutinis pasitikėjimas savimi, pagyrimų troškimas, neapykanta žmonėms, nors sakosi, kad myli - tai kartėlis ir savęs gailestis, kritika viskam ir visiems, įtarumas. Pagal šv. Joną Klimaką: “Puikybė - tai kraštutinis sielos skurdas”. Išdidumo apimtas žmogus nemato savo ydos, tai patvirtino Dievas pranašo lūpomis: “Puikiųjų susirinkimas nepagydomas, nes nuodėmės diegas juose išisaknijęs, ir jie to nesupranta” (Sir 3,30). O kodėl nesupranta? Todėl, kad tie, kurie patys save aukština, elgiasi neišmintingai, nes matuoja save pagal pačius save ir lygina save su savimi” (2 Kor 10,12).

Kadangi žmonės, puikybės apimti, savo ligos nemato, tai tokiems reikia padėti su meile ydą suprasti ir nugalėti. Jei žmogus, turintis puikybės ydą, pasikeisti nenori, tai tokį reikia pavesti Dievo valiai, bet neteisti, kad patys nebūtume teisiami.

Per pranašo Izaijo lūpas Viešpats klausia, kokius namus galite Dievui pastatyti, kur poilsio vieta, kurioje norėtumėte mane apgyvendinti ir atsako: “Bet štai į ką pažiūrėsiu, jei ne į nuolankųjį, į tą, kurio dvasia susigraudinus ir kuris dreba prieš mano žodžius” (Iz 66,2). Jei pats Dievas pasako mums, kad Jo poilsio vieta nuolanki širdis, kad galėtų padėti nusizėmusiai ir atgailaujančiai dvasiai (Iz 67, 15), tai kaip turėtume trokšti įsigyti ir branginti šią dorybę!

Psalmistu lūpomis Dievas pasako, kokią auką turime atnešti Dievui, nes skerdžiamų ir deginamų aukų Jis nekenčia: “Auka Dievui - atgailaujanti dvasia, nuolanki ir susigraudinusi širdis” (Ps 50,19)..

Ir tik nuolankieji Viešpačiui atiduoda lūpų gyrių ir gieda šlovinimo giesmes; “Nes vien Dievo galybė yra didelė ir nuolankiųjų Jis garbinamas” (Sir 3,21).

Gaunasi abipusė auka tarp dangaus ir žemės, Viešpats žiūri į nuolankųjį, o nuolankusis siunčia Jam garbinimo giesmes. Viešpats tas nuolankiųjų maldas ir gyrių išpila į nusidėjėlių širdis, kad jas gaivintų, keltų ir keistų.

Kurią laiko dalį rėmėmės pranašais, buvusiais iki Kristaus, o kaip vertina šią dorybę po Kristaus Jo sekėjai?

Šventa Margarita Kartonietė sako: “Tas yra išrinktasis, kuris turi tris dorybes: gilų nusizėnimą, tikrą meilę ir begalinį širdies skaistumą”.

O iš ko mums geriausiai nuolankumo dorybės pasimokyti, jei ne iš pačio Dievo, tapusio žmogumi, kuris ištarė: “.. .nesivadinkite daugelis mokytojais, nes yra vienas Mokytojas...” Per ką Viešpats ateina į pasaulį ar ne per nuo-

lankumą, kurį vėliau Dievo Motina patvirtino šlovinimo giesmėje Magnificat: nes Jis pažvelgė į nuolankią savo tarnaitę. Štai nuo dabar palaiminta mane vadins visos kartos...” (Lk 1,46,49). Nuolankumas ir tyriausias skaitumas bei visiškas pasitikėjimas Dievu - visas Išganytojo Motinos kelias.

Gimsta pasaulio Atpirkėjas paprastume ir neturte, kaip daugelis žmonių, bet antra vertus - kokiame dvasiniame turte. O turtas - tai klusnumas tėvams (žemiškiems) ir nuolankus vykdymas dangiškojo Tėvo valios. Pvz., Marijai atėjo laikas gimdyti, o čia ciesoriaus Augusto įsakymas užsirašyti. Ir nors tai sunki ir varginanti kelionė, Marija ištaria; “Pirma įvykdyme valdžios įsakymą.” (Ar tai mums nieko nesako ir nūdien valdžios atveju?) Juozapas taip pat, naktį sapne išgirdęs angelo paliepimą bėgti į Egiptą, nedelsia nė sekundės, keliasi ir iškeliauja. Štai savo šeimoje Jėzus mato tokį klusnumą ir nuolankumą. Jaunutis Jėzus karštai atsiduoda tarnauti savo Tėvui ir, neatsiklausęs savo Motinos ir Globėjo, pasilieka šventykloje ir tik išvydęs jų sielvartą ir ašaras akyse ir švelnų priekaištą: “Vaikeli, kam mums taip padarei?”, tampa jiems klusnus.

Taip Evangelijoje pagal Luką atsiranda žodis: “klusnus tėvams”. Dabar iš širdies išeina žodžiai, kas turi klusnumo dorybę, iškart žino ir vykdo bent dalį Kristaus mokslo.

Kaip svarbu yra išmokyti vaikus klusnumo. Jei to neišmokome, dar kūdikystėje, vaikai tampa užsispyrę, grubūs ir tik vėliau, gyvenime patyrę daug nesėkmių, kentėjimų, patekę į eilę nelaimių, pradeda suprasti, kad jie patys savo užsispyrimu bei egoizmu užsitraukė šias negeroves, kad reikia tramdyti save ir mokytis klusnumo, nors tuomet jau tikrieji dantys gali būti pravalgyti. Išties - tai skaudu.

Nuolankumas neįmanomas be klusnumo. Klusnumas yra jaunesnysis nuolankumo brolis. Kas iš mūsų nenorėtų apvaldyti savo kūno: akis, ausis, nosį, o ypač liežuvį, kuris tiek daug bėdos padaro? Tomo Kempiečio “Kristaus seki-

me”, nuolankumo skyrelyje, skaitome: “Jei nori apvaldyti savo kūną, išmok greit paklusti vyresniesiems”. Kitoje vietoje tas pats autorius atsidūsta: “...kaip gera turėti vyresnįjį, kurio gali klausyti”. Šv. Pilypas Neri sako: “Dievui pasi-aukojusios sielos teismo dieną turės duoti atsakomybę tik iš paklusnumo, o ne iš tų darbų, kuriuos dirbo iš paklusnumo”. Taigi klausykime, glūdinkime save, nes tiek yra progų įgyti klusnumo malonę. Trumpai sustokime prie šeimos, tos mažosios bažnyčios. Kaip žinome, Šventas Raštas moterį ir žmoną moko paklusti vyrui. Vaikai, girdėdami ir matydami, kad mama klusni savo vyrui - jų tėtei - klausys abiejų tėvų. O ką vaikai dažniausiai girdi? Motinos kaprizus, atsikalbinėjimus, net tėvo - kaip šeimos galvos - pasmerkimą. Tai vaikai girdėdami ir matydami, neklausys nė vieno iš tėvų.

Tad imkime ir vykdykime Šventą Raštą, o ne gyvenkime pagal savo pomėgius. Pamėgin-kime paklusti vyresniesiems. Vėl grįžkime prie kūno apvaldymo. Bet tame kūne teka kraujas, kaip taikliai Oskaras Milašius pastebėjęs: “tas slaptų nuodų nešėjas”. Taip, tai kraujyje kunkuliuoja aistros, troškimai, įvairiausi norai. Ir ypač jį reikia sutramdyti ir padaryti klusnų mūsų dvasiai. Tebūna dvasia valdovas, o kūnas klusnus jo valdinys - teviešpatauja harmonija!

Vėl mums pataria Tomas Kempietis: “Jei nori apvaldyti savo kūną ir kraują, išmok nuoširdžiai savęs išsižadėti”. Tarsi kardu nukirskime visokią savivalę, savimeilę, visokį murmėjimą. Bet tai mums patiems nepasiseks. Iš čia išplaukia maldos reikalingumas: pirmiausiai prašyti malonės, kad šį savo apsivalymo darbą laimintų Dievas, duotų tam jėgų, pašalintų kliūtis, rakinančias mus prie savo ydų bei blogų įpročių, suteiktų Šventosios Dvasios malonę trokšti atsikratyti viso to, kas nemalonu Dievui, kuris nori savo vaikams tik gero. Šis darbas yra sunkus, skaudus, bet, pasiekus tikrą nuolankumą, bus gausiai atlyginta. Senieji pranašai kalbėjo, kad pats Dievas nuolankioje širdyje gyvena.

Šie Tomo Kempiečio žodžiai turėtų užimti

deramą jiems vietą visuose pirmamoksluose tikybos vadovėliuose, katekizmuose: “Dulke, išmok paklusti, nusizeminti ir nusilenkti prie kiekvienų kojų”. Tai paprasta, aišku ir veda į tikslą - šventumą.

Čia sušvinta Jėzaus Kalno pamokslas, kad yra palaiminti turintys vargdienio dvasią, t.y. nuolankieji, liūdintys, ieškantys tiesos, gailėstingieji, tyraširdžiai, romieji, taikdariai. Nori būti laimingas - siek šitų palaiminimų dvasios, t.y. nuolankumo dvasios, kuri yra visko viršūnė. Palaiminti jūs, kai jus persekios už tiesą, persekios dėl Jėzaus vardo ir visaip meluodami šmeiš. Be nuolankumo dorybės tu nepajėgsi kantriai su švelnumu iškęsti persekiojimus ir šmeižtus.

Toliau Viešpats, tęsdamas pamokslą, moko, kaip tokį nuolankumą pasiekti, moko nepykti, kaip prieš maldą eiti ir susitaikyti su broliu, prieš teismą susitaikyti su teismo ieškovu, jei verčia praeiti mylią, praeiti dvi; kaip ryžtingai kovoti su pagandomis, kaip nesigiriant prieš žmones dosniai dalyti išmaldą, be apsimetimų pasninkauti, patvariai ir ištikimai melstis, nė vieno neteisti, nepaniekinti prašančios rankos, bet duoti (žinoma, jei tai nebūtų nuodėmingas prašymas), nuo norinčio pasiskolinti - nenusiskuti. Jei mes atleisime žmonėms jų nusizėgimus, tai ir mums bus atleista.

Jeigu tu save nori vadinti krikščioniu - kataliku, turi išmokti be murmesio vykdyti Dievo ir Bažnyčios įsakymus. Bet kurių įsakymų vykdymas pareikalauja valios pastangų, bet tomis pastangomis suduosi smūgį egoistams, nustūmusiems dvasinį gyvenimą į šalį... Užtuot kitus moralizavę (nors iš geriausios valios), gyvenkime tikrai krikščionišką gyvenimą. Tada mūsų pavyzdys (be žodžių) bus geriausias mokytojas mūsų šeimai, mūsų aplinkai ir tiems, kuriems esame patikėti kaip auklėtojai. “Kas mane myli vykdo mano įsakymus”, - sako Viešpats. Kiekvieną kartą priimdami šventąją Komuniją, mes vienijamės su Kristaus Kūnu ir Krauju ir jau (pagal šv. Pauliaus žodžius) nebe

mes gyvename, bet mummyse gyvena Kristus. Matydami, jausdami savo silpnumą, neatsizėdėkime atgailos dvasios ir nesakykime su neišmintingaisiais: “Nieko nepavogiau, nenuždžiau...” Kaip, nors rūpestingai prižiūrimam kambary nežinai iš kur atsiranda bevardžių dulkių, taip mūsų sieloj šiokiadienių sumaišty prisikaupta to, ką reikia rūpestingai išvalyti. Be to, ir atidžiau pažvelgus į savo sąžinę, pamatysime, kiek daug nepadaryta to, ką reikėjo padaryti, kiek praeities klaidų neatitaisyta, todėl reikia nuoširdžios atgailos, gausaus ašarų lietaus, kuris nutyrina širdis.

Taigi kas pirmiau - nuolankumas ar meilė? Vienai vengrų tautos dukrai Viešpats kalbėjo: “Mano dukra, tavo nusizėminimas tebūna toks didelis, kad tavo gerumas ir meilė pereitų ant tų, kuriuos tu sutinki”. Be nusizėminimo ir nuolankumo net meilė negali pereiti į kitus. Tomas Kempietis sako: Nemanyk esąs pažengęs tobulybėje, jei nemanai esąs žemiau visų kitų”. Jei tu nesi žemiau kitų, tai tu juos teisi, kritikuosi, bet nemylėsi.

Nuolankumas - tai tarsi dirva, iš kurios turi išaugti meilės dorybė. Nuolankumas peni ir maitina meilę. O nuolankumą peni Kristaus mokslo vykdymas.

Viešpats sako: “Mylėkite priešus, laiminkite persekiotojus, skolinkite nieko nesitikėdami, kad būtumėte tobuli, kaip dangiškasis Tėvas yra tobulas”. Kūdikėlio Jėzaus Teresė taip didžiai vertino nuolankumą, kad jį prilygina tiesai. Prisiminkime, Pilotas klausė Jėzų, kas yra tiesa. Jėzus tada neatsakė. Dabar iš Evangelijos žinome, kad Kristus Jėzus yra Kelias, Tiesas ir Gyvenimas. Jis sakė: “Mokykitės iš manęs, nes aš esu romus ir nuolankios širdies” (Mt 11,29).

Pranašas ir mistikas Oskaras Milašius pabrėžia, kad tik nuolankume įstatymas persimaino į meilę (“Slėpiniai” 105 posmas). Vėliau Viešpaties mokslas ir žodis griežtesnis: “Kas nori eiti paskui mane, teišsižada savęs”. Teišsižada kiekvieną akimirką, ima ir neša kryžių: tyliai iškenčia nuoskaudas, keikimą, ligas. Šv.

Margarita prašė angelą, kad pasakytų, kas yra išrinktasis? Ir jai buvo atsakyta: “Kurio širdis išsilaisvinusi iš visų troškimų, yra prisirišus prie savo Sutvėrėjo, linksta nuolat prie Jo ir kvėpuoja tik Juo”.

Toliau dar skausmingesnis atsižadėjimas - tai savo artimųjų ir visų tvarinių, prie kurių taip traukia tas juslingumas, noras būti suprastiems, paguostiems, noras būti mylimiems. Viešpats griežtai čia vėl perspėja: “Jei kas ateina pas mane ir neišsižada savo tėvo, motinos, žmonos, vaikų, brolių, seserų ir net savo gyvybės - negali būti mano mokinys” (Lk 14,26). Žinoma, mes mylėsime savo artimuosius ir jais rūpinsimės, bet meilė turi siekti Aukščiausiojo būstą.

O kaip su nuosavybe - ar jau išdalijome vargšams? Ar nukirtame tuos rūpesčius “...ką valgysime?” Ar jau širdis laisva ir atvira sieloms? Ar išrovėme akių pageidimo dagį, kad būtume patenkinti tuo, ką turime?

Pamename, ką Jėzus pasakė vienam jaunuoliui: “...tau trūksta vieno dalyko: parduok ką turi ir išdalyk vargšams, tai įsigysi turtą danguje”. Jaunuolis to padaryti nepajėgė ir ... pasitraukė.

“Taip pat kiekvienas iš jūsų, kuris neatsižada visos nuosavybės, negali būti mano mokinys”. O šiuo metu kiek laukia burnų tokio ryžtingo mūsų atsižadėjimo ir tuo pačiu, kad bent Kristaus mokiniu taptume.

Sielose, kuriose nėra klusnumo ir nuolankumo Dievo Žodžiui, gimsta įvairiausi teologiniai ir filosofiniai išvedžiojimai ir gudravimai, kad tik nereikėtų vykdyti Kristaus įsakymų. Ir tinka čia patarlė: “Nei patsai valgo, nei kitam duoda”.

Tačiau Kristus numatė ir tai, todėl perspėja tuos, kurie Jo klauso: “Jei neviršysite kunigų ir Rašto aiškintojų teisumo, neįeisite į dangaus karalystę” (Mt 5,20).

O kiek savo gyvybę dar branginame, kaip susirgę panikuojame, tarsi neturėdami pasitikėjimo Dievu. Gyvybė aukojama iš meilės. Tai kaip menka ir maža mūsų meilė, jei mums sve-

timas Kristaus perspėjimas.

“Jei kas ateina pas mane ir neatsižada savo gyvybės - negali būti mano mokinys” (Lk 14,26). Ir štai - pasitikrinome ir suvedėme savo menkumą: koks dar mažas nuolankumas, kaip nepersikeitęs įstatymas į meilę, kad įmanytum visą kraują po lašelį už brolius atiduotum, kad tik su Kristum juos sujungti” (Jurgis Matulaitis).

O tie, kurie dėl Kristaus bent mažiausią pamokymą įvykdys, tesako: “Esame nenaudingi tarnai. Padarėme, ką turėjome padaryti” (Lk 17,10).

Ir kuo dažniau šiuos žodžius sau priminsime, tuo didesniame nuolankume išliksime.

Paskutinės Vakarienės metu, prieš paaukdamas savo gyvybę iš meilės mokiniams, parodo didžiausią nusižeminimą: ima plauti savo mokiniams kojas. O tuo metu tai buvo vergų darbas. Numazgojęs visiems mokiniams kojas, pasako: “Jei aš - Viešpats ir Mokytojas - numazgojau jums kojas, tai ir jūs turite vieni kitiems kojas mazgoti. Aš jums daviau pavyzdį, kad ir jūs darytumėte, kaip aš jums dariau” (Jn 13,14-15),

Taip Jis mums paliko nuolankumo ir meilės pavyzdį.

“Nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti” (Jn 15,13). Ir čia paliko pavyzdį: “.. nusižemino iki kryžiaus mirties, todėl ir Dievas Jį išaukštino ir padovanojo Jam vardą, kilniausią iš visų vardų, kad Jėzaus vardu priklaupytų kiekvienas kelis danguje, žemėje ir po žeme, ir kiekvienos lūpos Dievo Tėvo šlovei išpažintų: Jėzus Kristus yra Viešpats”.

Epilogas

12-oji klasė. Jaunuliai diskutuoja. Kokia tema - nežinia, o triukšmas panašus į žeminiųjų klasių.

Įeina tikybos mokytojas. Pasako: “Garbė Jėzui Kristui”, o klasėje - šurmuly. Mokytojas stovi ir laukia. Mokiniai vienas už kito reiškia savo nuomonę pradėtu klausimu. Kiekvieno

Kristus ir tikėjimas

Kun. K. J. Ambrasas

Gera pradžia - pusė darbo. Taip taikliai kadaise, o gal kai kad ir šiandien tebesako. Kokia toji pradžia? Su advento pradžia prasidėjo trijų paskutinių prieš 2000 metus Jubiliejinių metų pasirengimo laikotarpis. Šventasis Tėvas Jonas Paulius II paskelbė turiningą 1997 metų programą, kurios esminė mintis - Pažinti Kristaus asmenybę, pažinti geriau ir arčiau savo tikėjimą.

Kokia prasminga, įžvalgi Šv. Tėvo mintis! Koks gražus ir itin įsidėmėtinas mums, katalikams, duotas akstinas! Kaip gražu ir girtina, kad šis Popiežiaus raginimas ir pasiūlytoji krikščioniškajam pasauliui jubiliejinė programa rado tinkamą atgarsį Lietuvoje. Štai "XXI amžius" 1996.12.13 (Nr. 91, p. 6) savo puslapiuose praneša džiugią naujieną: "1996 m. gruodžio 9 d. Vilniaus Arkivyskupijos kurioje Lietuvos Vyskupų Konferencijos pirmininkas arkivyskupas Audrys J. Bačkis ir Lietuvos Vyskupų Konferencijos Švietimo komisijos pirmininkas Sigitas Tamkevičius oficialiai pristatė naujai išleistą Katalikų Bažnyčios Katekizmą lietuvių kalba. Lietuvos Vyskupų Konferencijos įpareigota spaudai jį parengė Tarpdiecezinės Katechetikos Komisijos leidykla". Pernelyg mažu tiražu išleistas (tiktai 7.000), šis beveik 700 puslapių ilgai lauktas esminis Bažnyčios mokslo, katechetinių žinių ir svarbiausių tikybos tiesų sąvadas,

iš tiesų turėtų tapti ne tik kunigo, kiekvieno katecheto, vienuolio parankine knyga, visad vartoma, skaitoma, analizuojama, apmąstoma ir studijuojama. Tikėkimės, kad tiek nedaug egzempliorių išleista šią svarbiausią šiuolaikiniam lietuviui katalikui knygą nusipirks 50 metų ateizmo mokyti ir kitus mokę mokytojai, inteligentai, mokslo, kultūros ir kitų sričių Lietuvos žmonės, niekadus anksčiau lietuvių kalba neturėję panašaus veikalo. Tikėkimės, kad ši bus išleista didesniu tiražu. Knyga turi atsidurti kaimo gryčiose, aukštųjų, vidurinių ir kitokio profilio bibliotekose. Juk naujasis Lietuvos švietimo ir mokslo ministras prof. Zigmas Zinkevičius (žr. pokalbį "Dienovidyje", 1996.12.13, Nr. 49) pasakė: "Pagrindinį dėmesį teks sutelkti moksleivių doroviniam auklėjimui. Tikiuosi didesnės Bažnyčios paramos". Kaip tik tokių Bažnyčios aprobuotų esminių, pamatinių veikalų studijavimas mokyklose labai svarbus dalykas. Šie dorovinio, religinio moksleivių auklėjimo ir visą tautą liečiantys klausimai, reikia manyti, dar ilgai bus švietimo ir Bažnyčios vadovų akiratyje.

Ima noras panagrinėti kitą mūsų dienų aktualiją. 1996 m. lapkričio 30 d., pirmojo Advento sekmadienio išvakarėse, per iškilmingus Mišparus Vatikane, Šventasis Tėvas paskelbia maldą, kurią Jis kviečia visus tikinčiuosius ne tik per Adventą, bet ir per visus

balso tonas reiškia: "tik mano nuomonė teisinga, tik mano!"

Mokytojas stovi ir laukia. Jo akyse tvenkiasi ašara, kurią jis taip norėtų nuryti, bet negali. Priena prie lango ir žvelgia pro jį. O neklauzadą ašarą saulės spindulys dar labiau paryškina.

Pagaliau mokiniai apimsta. Mokytojas prabyla: "Pradėsime pamoką". Ir dėsto tai, kas buvo tos dienos programoje.

Pamoka baigėsi. Mokytojas, atsiveikinęs su mokiniais, išeina.

Tik ... mokyklos koridoriaus gale pasiveja jį 12-okė ir nedrąsiai prabyla: "Visos klasės vardu, atsiprašau".

liturginius metus, rengiantis 2000 metų jubiliejui, kalbėti (žr. "Bažnyčios žinios" 1996.12.16, Nr. 23, p. 2-3).

Malda - pokalbis su Dievu. Svarbiausi prašymai, slapčiausios godos ir didžiausi troškimai į juos sudedami. Kokius svarbiausius visos krikščionijos rūpesčius ir esmines temas paliečia savo prašymuose Aukščiausiajam Šventasis Tėvas XXI amžiaus akistatoje? Visa malda susideda iš penkių dalių. Šios penkios maldos dalys - tarsi eilėraščio posmai turi savo gilią mintį. Tatai tarsi kiekvienam pasaulio žemynui skirtoji atskira tema, suvienijanti į vieną visumą - visos žmonijos meldimus. Atidavus Jėzui, kaip "laiko pilnatvės ir istorijos Viešpačiui" garbę, prašoma tikėjimo šviesos, kurios kaip tik galime pasisemti studijuodami, apmąstydami naująjį Katekizmą, prašydami Šv. Dvasios dovanų. Toliau prašoma, kad šie metai "būtų malonės ir gailestingumo metai". Taigi - tiek pasauliui, tiek mūsų tautai reikia ypatingai apie tai pagalvoti. Kaip visa tai galima pasiekti? Mums duotas labai paprastas raktas, kuris yra įdėtas į Betliejaus prakartėlės paprastus šiaudus "tyra ir paprasta širdis", galinti nuoširdžiai pajusti išikūnijimo paslaptį, Kūdikėlio Jėzaus, mūsų Brolio, atsiradimą "Mergelės iščiose".

Antroje dalyje - prašymas atverti "mūsų širdis, kad palikę klystkelius, sektume Tavo pėdomis". Taigi - atsivertimas, nusigręžimas nuo nuodėmės ir maldavimas likti ištikimais "krikšto pažadams", kurie nebe reikalo kasmet atnaujinami Bažnyčioje. Kokia svarbi mintis, kad "gyventume pagal mūsų tikėjimą, kad uoliai liudijant Tavo žodį, šeimose ir visuomenėje, suspindėtų Tavo Evangelijos šviesa". Tatai ne tik tiesioginis kreipimasis į dvasiškius, vienuolius, bet ir visą visuomenę, ypatingai šeimas, kur turi suspindėti Evangelijos šviesa, nes iš tikrųjų šeima yra pirmoji Bažnyčia. Pirmoji Bažnyčia - ant motinos kelių. Pirmoji Bažnyčia - dar motinos iščiose, nes tikintis tėvas ir kiekviena giliai tikinti motina yra aktyvi, pati veikliausia Bažnyčia, apie kurią Popiežius Pijus nebe reikalo sakė: duokite man gerų motinų, aš pakeisiu pasaulį.

Toliau savalaikis, svarbus, aktualus žvilgsnis į Šv. Raštą, "kuriame aidi Tėvo balsas". Su juo susijęs kertinis misijų akmuo; pažinti, "tikrąjį Dievo ir žmogaus Sūnų". Taigi šių - pirmųjų trijų programinių Jubiliejinių metų svarbiausioji kryptis - pasislinkti, prisiglausti, kaip kadaise Vakarienuose prie stalo darė apaštalas Jonas - arčiau Kristaus krūtinės kiekvienam katalikui: Tau ir man, nusidėjėliui.

Kai Bažnyčia ir pasaulis yra draskomas vidaus ir išorės jėgų, kai ir pirmo žvilgsnio žmonių norima jungti po viena totaline ar, kaip ji vadinama, globaline valdžia, vieno diktato (ir vėl tas siaubingasis diktatas!) rankose, mes turime vienyti. Visų šalių krikščionys, vienykitės! Toks šiandienos šūkis! Jungtis, nes jau tiekos kartų, tiek amžių ir valstybių, imperijų, santvarkų (ir mūsų tauta!) žudė garsusis romėnų galybės šūkis "divide et impera" - "skaldyk ir valdyk". Kad visi būtų viena, - andai Pats ir savo apaštalo lūpomis kalbėjo Jėzus. Dabar gi vėlei kartote kartoja Jonas Paulius II. Meldžia ir prašo dangaus, "kad visi Tavo mokiniai, Tavo Dvasios galia, taptų viena... padėk mums statyti vieningą pasaulį". Vėlei, netgi maldoje, - ir ne veltui primygtinai kartoja - kad "taika nugalėtų karą, o pagarba gyvybei - mirties kultūrą"!

Kaip ir dera Pasaulių ir Širdžių Viešpačiui, kuris "pilnas malonės ir tiesos", atiduoti ne tik deramą garbę, kurios taip stoka šeimoje, mokykloje, įstaigoje, seime, kongrese, - visur ir visados visuomenėje. Tad kaip kilnu, kaip būtina atiduoti garbę Tėvui, Sūnui ir Šventajai Dvasiai, kad būtų atstatytas šeimos, tautos, moters orumas ir reikalinga pagarba žmogui, o per žmogų - DIEVUI. Ir priešingai, - išmokus gerbti VIEŠPATI, nebus sunku atiduoti pagarbą ir žmogui. Lyg padangių skliautais skambantis arfos aidas - po kiekvieno penkių posmų pasikartojantis atsakas, skirtas visiems žmonėms: "Tau, o Kristau, garbė ir šlovė dabar ir per amžius"...

Popiežius žino, ko reikia žmonijai, tautoms, kiekvienam žmogui. Gal tik amžinybėje išvysime, kokį artimą ryšį Jis turėjo ir turi su antgamte, kaip Jį mylėjo ir tebemyli Mergelių

KO ISMOKAU AMERIKOSE

Antanas Saulaitis, SJ

Dažniau girdime, kaip lietuviai užsieniuose nutausta ir prie blogybių pripranta, nežiūrint visų pastangų lietuviškumą bendruomeniškai ugdyti; daug rečiau kalbama apie tai, ko kitose kultūrose bei šalyse gyvenantys lietuviai išmoksta ar gero pasisavina. Kai žmogaus gyvenimo tarpsniai kinta, labai stipri pagunda ankstyvesnio laikotarpio išgyvenimus peržvelgti ir stengtis nelietuviškų kultūrų poveikius įvardinu.

Jokia paslaptis, kad ilgai užsienyje gyvenantys lietuviai ir jų palikuonys atspindi gyvenamojo krašto kultūrą vis labiau. Sakydami “Australijos lietuvis”, nurodome ne tik gyvenamą vietą, bet ir tam tikrą vertybių, patirties, pasaulėžiūros visumą, kuri ne visai sutaptų su “Argentinos lietuviu” pasauliu ar “Anglijos lietuviu” pažiūromis bei nuotaikomis. Nors šie skirtumai gali būti mažesni negu tarp tikro dzūko, žemaičio ar suvalkiečio, jie vis vien ryškūs net psichologijos ar sociologijos mokslų nebaigusiems.

Kiekviename pasauliniame lietuvių renginyje (jaunimo kongrese, PLB seime, sukaktuvinėje stovykloje, šokių ar dainų šventėje) visi žino, kad Vokietijos lietuviai ateis laiku, Pietų Amerikos žmonės bus labai draugiški ir gero-kai vėluosis, Šiaurės Amerikos lietuviai skubėdami planingai ieškos praktiškos reikšmės.

Kai žmogaus gyvenimo tarpsniai kinta,

labai stipri pagunda besibaigiančio laikotarpio išgyvenimus peržvelgti ir stengtis nelietuviškų kultūrų poveikius bent įvardinti. Ką Lietuvoje gimęs ir lietuviškoje šeimoje užsienyje užaugęs galėjo per beveik 40 metų Šiaurės Amerikoje ir per 30 metų ryšį su Pietų Amerika išmokti, nors artimiau tepažintų septynias iš žemynų 32 šalių? Kurios nutautimo žymės labai ryškios, jeigu iš šalies palygintum šiuolaikinį “Amerikos lietuvi” su tikru tradiciniu ar šiandieniniu Lietuvos lietuviu? Nors atskiras atvejis bendrybių neužtikrina ir bendratis nenusako atskiro asmens bruožų, tektų paminėti nors keletą ryškesnių įgytų savybių.

1. Kalba ir dvasia

Pietiečių priegaidė muzikalesnė, o šiauriečiai lėčiau už Lietuvos lietuvius kalba. Šiauriečiai kalba garsiau, nes stovi toliau nuo pašneko negu Lietuvos gyventojai, kurie tyliau šneka. Ir tarseną, ir sintaksę, ir žodyną paveikia ilgamečiai ryšiai su kitomis kalbomis. Anksčiau mokėjęs pasisakyti, “man reikia atsipūsti”, šiandienine lietuvių kalba “ieško relakso savo stresui”, teiraujasi reiso, o ne skrydžio numerio, skaito bukletą vietoje kelionių įstaigos lankstinuko.

Kiekvienas Lietuvos gyventojas po trijų žodžių žinos, kad dar nepažįstamas asmuo nėra vietinis, nors ir stengtųsi užsienyje su didžiomis

Mergelė, Dievo Motina Marija. Tad teskamba ši malda iš didelio ir mažo lūpų, kasdien ne tik bažnyčiose, mokyklose, bet ir kiekvieno mūsų namuose, kelyje, netgi per darbo pertraukas, laukiant autobuso ar traukinio, nutikus valandėlę atsikvėpti nuo kasdienio vargo ir rūpesčių. Tegul ši malda būna išspausdinta pirmuose žurnalų ir laikraščių puslapiuose, ant atviručių, lapelių! Tebūna padauginta dabar taip paplitusiomis dauginimo mašinomis, kompiuteriais ir kitomis priemonėmis. Tai mūsų nematomasis ginklas, virsiantis galinga kliūtis, negandas, nelaimės šluojančia vandenyno banga.

pastangomis išmokta lietuvių kalba susikalbėti. Šiaurės amerikietis iš mandagumo į ne visai tikslią kalbą dėmesio nekreiptų, ir pietietis pasidžiaugtų, kiek ateivis stengiasi krašto kalba liežuvį laužyti.

Lietuvių kilmės visuomenėje įvairiose šalyse dalyvauja žmonės iki penktosios kartos, ar tai būtų Pensylvanijos angliakasių ar Brazilijos miškų kirtėjų palikuonys. Lietuvių kalbai išnykus, lieka didis rūpestis Lietuva ir ryšiams tarp lietuvių. Tai, ką užsienio lietuviai vadintų "lietuviška dvasia", išlieka - ir progai pasitaikius, pasireiškia veikliais darbais. Toks asmuo, pirmą kartą Lietuvą aplankęs, prasaritaria: "Jaučiuosi kaip namie".

2. Vaišingumas

Lietuvių kilmės žmonės visame pasaulyje ne mažiau svetingi negu Lietuvos gyventojai. Nors vietoj cepelinų, mišrainių ir sodo vaisių sulčių siūlytų kengūros kumpį, smauglio šonkaulį, kaktuso "kriaušę", Jėzuitų arbatos sidabrinį šiaudą ar klevo sula persunktą moliūgų bei kukurūzų patiekalą, visuomet kviečia prie stalo. Kur žmonės rūpestingiau vaišingumo paprotį išsaugojo, ten norom nenorom svečio ar viešnios lėkštė prikraunama; kur suamerikonėjo, leidžiama pačiam ar pačiai paprašyti ir pasiimti, kiek ir ko norėtų, nuo lyg kūčioms prikrauto stalo.

Pagal klimatinę kultūrą, pvz., Brazilijoje, atėjusiam į svečius pasiūloma ir po purkšle nusimaudyti. Gerai, jeigu tai - šeštadienis; jeigu kita savaitės diena, senoviškų papročių besilaikantysis yra linkęs atsisakyti.

JAV-se net didmiesčiuose, kuriuose žmogiškus santykius tenka dėl gausos riboti, nuoširdus vaišingumas jautriai pasireiškia, nelaimėi ištikus. Kaimynų šeimą mirčiai aptikus, apylinkės žmonės neša paruoštą maistą. Kai būna potvynis, gaisras, audra - šalpa savaime plaukia iš visų pusių.

Svetingumas išreiškiamas paslaugumu įstaigose, bažnyčiose ir kitur - žmonėms su ne-

gale takeliai, keltai, atramos, neregijų abėcėlė užrašai, garsiniai signalai. Lygiai vaišingi (ne valgiais, o dėmesiu) yra savitarpio pagalbos būreliai, pvz., vaikus praradusiems tėvams, neseniai išsituokusiems, psichiškai jautriems, tos pačios nepagydomos ligos varginamiems bei jų artimiesiems, vyresnio amžiaus tėvus globojantiems ir kt. Bet kokiai žmogaus būklei galima surasti tokios talkos ratelį.

Panašus svetingumas užtinkamas krautuvėse bei įstaigose, kur patarnautojai, padavėjos kreipia dėmesį į pirkėją ar kokius reikalus tvarkantį žmogų, stengdamiesi kuo maloniau priimti, kad žmogus sugrįžtų vėl čia pirkti, valgyti, keliauti ar paslaugomis pasinaudoti. Itin malonu ir saugu stovyklauti ar gamtoje keliauti, kai Dievo pasaulio mėgėjai (JAV kasmet stovyklauja 50 mln) drauge su aplinka gerbia ir tokius pat žmones.

3. Įvairovė

Dauguma lietuvių per didžiosios emigracijos pusantrą šimto metų nukeliavo į tokios sudėties šalis - Brazilija, Venezuela, JAV, Kanada ir kt. turi įvairiausių kultūrų, tikybių bei spalvų gyventojų, pradėdant čiabuviams ir baigiant šiandien atvykstančiais. Būdama mažuma, užsienio lietuvių bendruomenė turėjo išmokti gyventi ir gyvuoti mišrainėje, kurios sudėtis skirtinga, kartais nepalanki, kartais labai patraukli.

Žvelgdamas į savo namų kaimynus, lietuvių kilmės gyventojas nurodys musulmonus, indus, protestantus, žydus kaimynus. Keliaudamas į lietuvių pamaldas, pravažiuos kelių tikybių maldos namus. Darbe sėdės ar dirbs su kelių spalvų ir kalbų žmonėmis. Tokią įvairovę atspindi vestuvių, krikštynų, laidotuvių, vedybinės sukakties, pensijon išėjimo ar kitos šventės dalyviai.

Kur spauda nevaržoma arba ne vienose rankose laikoma, laikraščiai bei kitos žinių priemonės atspindi įvairiausias nuomones, kurias be baimės pareikšti gali kiekvienas. Visokių keistenybių prisiklausę žmonės stengiasi iš

įsitikinimo susiimti ir laikytis to, ką nepamainomai vertina, nebūtinai kitų galvosena ar elgsena menkindami.

Nenuostabu, kad Vatikano II dokumentas apie sąžinės laisvę kilo iš JAV katalikų teologų, pripratusių prie įvairovėje ugdomo sąmoningo ir atsakingo tikėjimo. Pakanta įvairovėje nėra jokia naujiena Lietuvoje, kurios tūkstantmetė tradicija - turbūt iki caro vestos propagandos - buvo Didžiosios Kunigaikštystės galybės šaltinis, kilęs iš senosios lietuvių tikybos.

Seminarijoje prieš 30 metų mokėmės drauge su kitų krikščioniškų tikybų klierikais bei teologijos studentais. Kai Bažnyčios istorija, Šventasis Raštas, Liturgija ar kiti dalykai dėstomi visiems, mokslas labiau dalykiškas. Laikydami savo tradicijos, įvairių bažnyčių studentai geriau supranta kitas ir įsigilina į savąsias. Kai klasėje eilę metų sėdima su pasauliečiais studentais, su kunigiškai tarnybai besiruošiančiomis protestantėmis moterimis, daug krikščioniškojo tikėjimo, tradicijų ir uždavinių dalykų savaime suprantami.

4. Darbai ir žmonės

Nėra abejonės, kad pietinėje Amerikoje žmonės svarbesni už darbus ir daiktus. Kažkaip pietiečiai sugeba daug laiko skirti bendravimui - ir neapleisti darbo, mokslo ar kitų įsipareigojimų. Žinoma, neturi tiek laiko ar jėgų planuoti, kaip viską iš anksto šiaurės amerikiečiai sustato ir rengia. Tuodu sudėjus išeitų geras derinys: veiksmingai planuoti, sklandžiai vykdyti ir pirmoje vietoje laikyti žmones, asmenis.

Šiauriečiai be galo užimti, visų šaldytuvai apkabinti darbotvarkėmis, kiekvienas susitikimas pradedamas išrašyta dienotvarkė, o gale pasitarimo, įvykio, pamokos ar kt. tikimasi aiškios, apčiuopiamos ir įvykdytinios išvados. Jie būtų Dievo valia vadinti tik tai, kas "veikia", kas įvyksta ar esamose sąlygose gali įvykti.

Šiaurinėse šalyse vyrauja protestantiškas žvilgsnis į darbą - kad tai dalyvavimas Dievo kūryboje, Dievo kūrėjo uždavinyje (kai katalikiš-

kai pažiūrai priskiriamas vaizdinys, jog darbas yra pirmiesiems tėvams užduota bausmė). JAV valgomieji pusrytiniai javainiai yra tokios teologijos vaisius, nes įmonėje bei raštinėje geriau dirba tarnautojas, kurio virškinimas sklandžiai tvarkosi. Žmonės bet kokia kaina stengiasi darbą išlaikyti. Ir sąžiningai atliktu darbu džiaugtis. Pietiečiai dar nešioja ankstyvesnių šimtmečių našta, kad darbą atlikti reikia tik tiek, kad "anglas matytų" (anglai buvo pirmieji pramonės vedėjai).

Darbštumas užsienio lietuviams įgimtas dar iš Lietuvos, iš tėvų ir senelių. Tik trečioji karta čia, kaip ir kitose gyvenimo srityse, pradeda su aplinka sutapti. Darbštumu kaip kregždės sulipdė savo namus, smulkias įmones, siuntė vaikus mokytis, nors jie patys ar jų tėvai te būtų matę XIX amžiaus vargo mokyklą.

5. Savanoriška tarnyba

Nuo mažens žmogus visur matai savanorius. Vienas pirmųjų tokių pergyvenimų buvo gruodžio 26 skaičiuoti paukščius miškuose apie namus pagal paukščių draugijos gaires ir duomenis nusiųsti. Visur ligoninės apmokamiems tarnautojams talkina savanorės mergaitės, išnešiojančios laiškus, laikraščius, padėdamos valgydinti sergančiuosius, vežiodamos kėdes su ratais, sėdėdamos raštinėje prie sąrašų. Visos jaunimo bei jaunimui organizacijos remiasi savanorišku tėvų bei kitų suaugusių neapmokamu darbu.

Pasirodo, kiek JAV gyventojai suaukoja bažnyčioms bei šalpai, tiek vertės laiko skiria visokiai visuomeninei veiklai - nemokamai. Savanoriškai tarnybai reikalinga skirti tam tikrą valandų skaičių besiruošiant Sutvirtinimo sakramentui. Net kai kurios (pvz., jėzuitų) mokyklos reikalauja bent kažkiek valandų per metus prieglaudose, ligoninėse, benamių valgyklose ar kitokio pobūdžio uždaviniuose.

Prie neprivalomo darbo bei užsiėmimų priklauso pomokyklinė veikla. Vienokio pobūdžio yra kurio nors dalyko "klubas" arba

draugija, pvz., biologijos mokiniai sudaro biologijos klubą, kurio susirinkimai vyksta kartą per mėnesį pamokos metu. Programą atlieka patys mokiniai, išsirinę valdybą; kiti užsiėmimai, pvz., iškylos, ruošiamos šalia pamokų. Debatų klubas, sporto šakos, šachmatų, įvairių rūšių pomėgių (pašto ženklų rinkėjų) ir kt. rateliai duoda progos vystyti gabumus vadovauti, bendrauti, į kurią nors šaką įsigilinti.

Universitete už tokius užsiėmimus būdavo skiriamos įskaitos, pridamos prie akademinų pažymių. Pvz., chemijos studentai priklausydavo chemijos klubui, leido laikraštėlį, rengė mugę, net kartą vos nenusmilino mokyklos, kai namų gamybos sprogmenis tortan įdėjo. Dauguma įsirašydavo į įdomų, bet su mokslu tiesiogiai nesurištą užsiėmimą, pvz., su kurčiaisiais kas mėn. bendrauti, žaisti stalinius žaidimus, vesti pamaldas, maldas, giedojimą.

Savanoriška tarnyba yra demokratijos širdis. Nors bažnyčia demokratija nevedinama, parapijos gali veikti vien dėl to, kad per dešimtmečius žmonės laisvai, atsakingai ir be atlyginimo prisideda prie visokiausių darbų, dažniausiai šeimomis ar mažais būreliais. Jeigu parapija pajėgi jaunimo sielovados vedėją ar liturgistą samdyti, visa kita yra savanorių rankose.

Vienoje pietiečių parapijoje klebonas nesistengė remontams ar kitokiems darbams vadovauti, o sudarydavo sąmoningą nuotaiką, kad patys žmonės pastebėtų, kas būtina, naudinga ar maloniau - ir tada patys planuotų ir vykdytų. Subūręs tikinčiųjų bendruomenę seniai apleistoje bažnyčioje, paliko žmonėms susiprasti, kas taisytina, grąžintina, įrengtina.

6. Mokslas ir skaityba

Darbovietėse, mokyklose, sporte ir kitur amžinai vyksta varžybos. Stengiamiesi vengti į kitus lyg į varžovus žiūrėti, žmonės vis vien nori pirmauti - arba tiek pasiekti, kiek pačių jėgos ir Dievo duoti gabumai leidžia. Tas noras kiek galima geriau darbą atlikti veda į pastangas kuo geriau mokytis. Lietuvių kilmės vaikai

paprastai gerai mokosi, neretai pirmauja, išvis aukštojo mokslo labiau negu aplinkos bendratis siekia.

Nežiūrint televizijos, kompiuterių bei visokių lengvatų, knygų spausdinama vis daugiau, ir vis daugiau skaitoma. Praėjo šio šimtmečio pradžios laikai, kai žmonės svečių kambaryje padėdavo tam tikrą lentyną, kuri atrodydavo lyg sudėtos knygos - o buvo tik tuščia vidurė klasikinių knygų viršelių eilė. Viena pagrindinių pokalbio temų tarp draugų ir tarp atsitiktinai sutiktų asmenų būna skaityba. Vaikučiams dovanojamos knygos.

Gimnazijoje buvo labai gabus mokinys, kuris kasdien perskaitydavo po knygą, neskaitant visų kitų, kurių pamokoms reikėdavo perskaityti. Nenorėdami atsilikti, ir kiti klasės mokiniai ėmė iš mokyklos ar miesto bibliotekos neštis po krūvą knygų kas savaitę, o tais laikais net nebuvo tiek daug knygų su paveikslėliais ar nuotraukomis.

Prie mokslo priklauso jau gimnazijoje, o tikrai universitete, vedami seminarai, kuriuose patys mokiniai ar studentai viską paruošia. Kartais dirba mažais būreliais, kartais pavieniui. Čia tenka iš pačių šaltinių medžiagą surinkti (žinoma, dėstytojais padeda medžiagą atrinkti), tinkamai perduoti, diskusijas vesti ir į klausimus atsakyti. Didesni projektai gali visą semestrą užtrukti. Panašiai su rašto darbais, kurių visuomet būna daug, įteikiamų pagal iš anksto nurodytą tvarkaraštį. Dėstytojais labiausiai dėmesį kreipia į pačius šaltinius ir pačio studento galvojimą, protavimą, supratimą, ne tiek į medžiagos kiekybę.

Tokio pagrįsto protavimo pavyzdžiu galėtų būti šventojo Rašto semestro baigiamieji egzaminai, kurių metu reikėjo dvylika ištraukų atpažinti, nurodyti iš kurios 72-ųjų Šventraščio knygų paimta - ir, svarbiausia, kodėl toje vietoje priklauso. Jeigu studentas ir suklystų dėl vietos, užskaitomos gerai išaiškintos priežastys, kodėl ištrauka toje evangelijoje, laiške ar kitoje knygoje tiktų.

7. Čiabuviai

Visose dabartinėse Amerikų valstybėse gyvena ir daug kur tebegyvena pirmųjų gyventojų palikuonys, paprastai indėnais vadinami. Toks pavadinimas patogumo dėlei sulygina labai įvairias kultūras, kurios ne mažiau skiriasi negu Europos tautos. Nevienoda čiabuvių istorija. Kanadoje, ačiū Dievui, mažai tebuvo smurto. Kas JAV-se prieš šimtmetį vyko, šandieną vyksta Vidurinėje bei Pietų Amerikoje. Brazilijoje tiek šiame šimtmetyje visai išnaukinta tautų, kiek sovietai sugėbėjo tautų, tautelių ištrinti.

Europiečiams kartais atrodo, kad Amerika neturi istorijos. O tokia Čikaga, užsienio lietuvių tariama sostinė, išaugo į miestą vos prieš 150 metų. Visi pastatai nauji, seniausia bažnyčia tik 400 metų senumo. Tačiau čiabuvių istorija ir būklė visuomet prieš visuomenės bei politikų akis.

JAV konstitucija, su ja ir valdžios sąranga, nemažai pagrįsta tūkstantmėte Iroquois (irokėzų) genčių bendravimo ir (vėliau) konfederacijos sampratomis. Stalas padengtas indėnų išrastais bei išvestais vaisiais bei daržovėmis, kurie prieš porą šimtmečių ir Lietuvą pasiekė - pupos, bulvės, pomidorai, moliūgai, kukurūzai, ananasai, morkos ir daug kitų. Indėnai net kramtomą gumą ir "minkštukus" (angl. marshmallow, t.y. dedešvos syvų saldumynus) išvedė. Tos pačios Čikagos apylinkėse yra pilkapių, senesnių už Lietuvos senkapius bei piliakalnius. Malonu su stovyklaujantiu jaunimu gamtos pažinimo iškylose atpažinti, rinkti ir ragauti valgomus augalus, paminint, kaip indėnai ir lietuviai juos panaudoja (kaip ir vaistinius augalus).

Iš pokalbių su lietuvių kilmės žmonėmis įvairiose šalyse bei žemynuose būtų galima manyti, kad lietuviai labiau čiabuvių kultūra, menu, istorija ir kt. domisi negu bendrai krašto ateivių palikuonys. Kai kurie yra archeologijos ar antropologijos žinovai, kiti savo darbu prie šių tautų tautelių gyvenimo prisidėjo ir priside-

da (jų pavardes suminėti būtų atskiras straipsnis).

Čiabuvių, ateivių palikuonių ir naujų ateivių klausimas padeda ryškinti žmogaus prigimtinių teisių, nuosavybės, vertybių sankryžų ar susikirtimų reikšmę. Lietuvių kultūra, kaip ir patys žmonės, yra atsargi ir konservatyvi, todėl gali būti, kad pirmykščių tautų bruožai lietuvių kilmės žmonėms atrodytų artimi, kaip vaisin-gumas, beveik mistinis ryšys su gamta, rankdarbiai, kaimiškas genties - plačios šeimos bendravimas ir kt.

8. Lietuviškumas

Kiekvienas jaunuolis, išaugdamas iš šeimos į savarankišką gyvenimą, pasitikrina, ar tėvų įdiegtos vertybės, pasaulėžiūra, tikėjimas tikroviški. Senelių, tėvų, lituanistinės mokyklos ar draugijos (jei tokių vietovėje būtų) įdiegtas lietuviškumas - kaip jį beapibūdintume - turi laikyti tokius pat egzaminus. Ar viskas yra tik graži pasaka?

Užsienio lietuviškų šeimų vaikai bei jaunimas, paklausti, ką reiškia būti lietuviu, pirma atsako "turėti lietuvius draugus". Tokia įžvalga pasitvirtina, kai lankomos tolimos ir nedidelės lietuvių "kolonijos". Kiek jos turėtų ar neturėtų ryšių su kitomis vietovėmis ar kokiu lietuvišku (pvz., Lietuvių Bendruomenės) tinklu, visuomet iš kartos į kartą savaime išauga vadovas ar vadovė, neretai be jokių rinkimų ar įgaliojimų.

Toks asmuo, vyresnio amžiaus ar jaunesnis, žino, kas serga, kas kur mokosi, kam reikia pagalbos, kas kuo domisi, savanoriškai lanko šeimas bei pavienius asmenis, dalijasi turima lietuviška medžiaga (laikraščiu, plokštele...), yra kaip kokio tinklo ašis. Dar vienas įrodymas, kad visa tai nėra vien svajonė ar pasaka, o kas nors vertingo sąmonėje ir širdyje.

9. Sklandi išeitis

Vienas braziliškos kultūros bruožas yra viskam rasti išeitį, darant tai, kas įmanoma, "gelbėti, ką galima". Antrasis - visuomet malo-

DAUKANTAS MAIRONIO MUZIEJAUS SODELYJE

Virginija Paplauskienė

"Tik mylėdamas žmogų, tampa žmogumi".

Justinas Marcinkevičius

Karštą liepos popietę gyva žmonių upė plaukė per Rotušės aikštę Maironio muziejaus link. Nustebę, nieko nežinantys praeiviai smalsiai žiūrėjo į skubančius. O skubėti vertėjo, nes Maironio muziejaus sodelyje jau nebuvo vietos kur obuoliui nukristi. Visiems magėjo susitikti su ištis neeilinėmis asmenybėmis. Pagrindinis šios popietės kaltininkas buvo poetas Justinas Marcinkevičius su savo nauja knyga, dramine apysaka "Daukantas". Buvo ir knygos krikštaitėviai - "Santaros" leidykla su vyriausiu redaktoriumi R. Norkumi, tarpe svečių spindėjo ryški Laimono Noreikos žvaigždė, aktorius Petras Venslovas, kunigas Ričardas Mikutavičius, kompozitorius Giedrius Kuprevičius. Kaip matote, susirinko vien vyrai - pagerbti mūsų Didįjį vyrą, neeilinę asmenybę, nepelnytai užmirštą mūsų - Simoną Daukantą.

Kodėl būtent dabar prisimintas jo vardas, kodėl prieš beveik 13 metų parašyta knyga išleidžiama tik dabar? Ogi paprastas atsakymas

būtų toks - kad mums verkiant reikia naujų "Daukantų", kurie būtų atsidavę Lietuvai, jos reikalams taip, kaip jiems buvo atsidavęs Simonas Daukantas. Gal ši knyga bus paskatiniu, susimąstymu, kaip reikia gyventi, kaip reikia aukotis bendram reikalui. Kai gimsta knyga - užsižiebia nauja žvaigždė danguje. Aš tikiu, kad jos šviesa sušildys ne vieną širdį, ištirpdys abejingumą mūsųose...

Tą karštą popietę saulė džiūgavo danguje, matydama šią gražią sielų puotą. Ji ridinėjosi danguje, žaidė sodo medžių šakose, glostė pavargusius žmonių veidus. Ištis žmonės pavargo Lietuvoje nuo sunkios ekonominės situacijos, nuo partijų gausos, nuo politikų rietenų. Pavargo ir atėjo čia, ieškodami sielai atgaivos. Ir ją surado. Ši popietė įrodė, kad žmonės ištroškę dvasinio maisto...

Visų mylimas ir gerbiamas poetas Justinas Marcinkevičius 1992 metais išrinktas Pasaulio Žmogumi. O šiais metais už savo sva-

niai žmonių bendravimą baigti.

Pirmasis atitinka ir šiaurės amerikiečių nuojautą, kad viską galima išspręsti, surasti naują prietaisą, naują būdą veikti, naujai tikslus nusakyti. Šiauriečiai į tai žiūri kaip praktišką galimybę, pietiečiai - kaip į žmogišką paslaugą.

Antrojo pavyzdžiu būtų valdybos ar draugijos posėdis, kuriame karštai susikertama. Vietinė kultūra neleidžia išsiskirti, nešant kerštą, pyktį, nuoskaudą. Susirinkimo pabaigoje visi atsisveikina, pagal sąlygas patapšnoja per petį, pabučiuoja (ištekęsias moterį dukart, neištekęsias - tris). Toks iš indėnų paveldėtas vyksmas gražiai sutampa su krikščionišku noru į žmones žiūrėti kaip į to paties Tėvo vaikus, silpnus, ribotus ir galimybėmis apdovanotus. Susitaikinimas nuoširdus, suteikiamas ir priimamas tam, kad visi galėtų toliau gyventi, bendrauti, drauge visuomenėje ar prie kito uždavinio dirbti.

ru, prasmingą darbą apdovanotas Gedimino I laipsnio ordinu. Jo nepamatsi politikų būryje, ar “svieto lygintojų” tarpe. Savo giliu ir prasmingu žodžiu jis atlieka didesnę darbą nei minia politikuojančių. Jo žodžiai plaukiantys iš širdies gelmių, - užburia. Lietuva - jam yra gyvenimo pagrindas. Kažkada jis yra pasakęs, “kad be Rumšiškių kultūros, be lietuvių kalbos, be lietuvių liaudies dainų, be mūsų liaudies keramikos, tekstilės aš į Europą neisiu... O visa kita, kas neturi tikro tautiškumo, veido, atspalvio, formos - kaip kokia prekė... visoje Europoje”. Viskas turi turėti savo tautinį veidą. Beveidžiais galime greitai tapti. Gal todėl J. Marcinkevičius kruopščiai ir atkakliai dirba plunksna. Savo gyvu žodžiu žadindamas mus iš sąstingio, iš gilaus miego. Šis pusmetis jam buvo derlingas - pakartotinai išleista trijų dalių giesmė “Mažvydas”, pagal ją pastatytas spektaklis “Vaidilos” teatre, vokiečių kalba išėjo nauja lyrikos rinktinė. Rankraščiuose gulį nauja knyga, pavadinimu “Rudens knyga”... O štai ir naujas kūdikis - dramatinė apysaka “Daukantas” - tai gausiai dokumentuotas pasakojimas apie pirmojo lietuvių istoriko gyvenimą ir kūrybą. Maironio muziejaus svečiai daug kalbėjo apie Daukanto svarbą ir vietą mūsų gyvenime, bet mieliems skaitytojams aš norėčiau pateikti paties autoriaus žodžius, kuriuose yra paprasta išmintis.

“Daukantas, mažai kam žinomas žmogus yra Tautos Didvyrių panteone. Tai fenomenalus atvejis. Rašydamas “Daukantą”, aš siekiau to paties, kaip ir rašydamas savo trilogiją. Norėjosi idealizuoti lietuviybę, tautinės kultūros, folkloro reikšmę ir svarbą žmogaus dvasiai, jo tautiniam augimui, jo įsitikinimams. O Daukantas ir buvo toks žmogus, kuris paaukavo savo gyvenimą Lietuvai. Šiandien Lietuvoje katastrofiškai mažėja žmonių, kurie savo visą veiklą, visą veiksmą motyvuotų pagrindiniu žodžiu - vardan Lietuvos. Argi šitaip yra - vardan Lietuvos... Dabar mes gyvename vardan Lito, vardan partijos laimėjimo, pergalės, var-



Kun. J. Vaišnys šventina lentelę, kurią įmūrijo skautai ir skautės, dėkodami jėzuitams už jų pagalbą ir globą.

Z. Degučio nuotr.

dan mano ar kito politiko sėkmės, populiarumo. Dingo iš mūsų veiksmų pagrindinis motyvas - dėl ko mes visa tai darom. Štai aš ir galvoju, kad šiandien pristatyti Daukantą idealistą, pasišventėlį, matyt, reikalinga. Juk jis praskynė kelią didiesiems vyrams - Basanavičiui, Kudirkai, Maironiui... Praskynė jis kelią ir nūdienai. Daukantą aš laikau mūsų didžiausiu Tėvu. Ir mes turime atsiremti į savo Tėvus. Retas dabartinis raštininkas gali pasigirti tokia knygų gausa, kaip Daukantas - jam daug kas rūpėjo - ir švietimas, abėcėlės, ūkininkavimas (apynių, bičių, tabokos, ugnies ir kitos knygelės). Šis asmuo įėjo į mūsų gyvenimą amžiams. Norėčiau, kad ši knygelė rastų prieglobstį jūsų namuose ir Jūsų širdyse” - kukliai besišypsodamas savo žodžius užbaigė Justinas Marcinkevičius.

Pasibaigus knygos pristatymui, žmonių upė neskubėjo skirstytis. Kiekvienas stovėjo eilėje su knyga rankose ir beveik dvi valandas truko autografo rašymas. Poetas dovanavo savo širdies šilumą, kiekvienam į ją ranką tiesiančiam. Jam nepritrūko nei jėgų, nei rašalo. Žmonės skirstėsi į namus apgaubti Didžiąja Šviesa - Žmogaus Meile.

NAKTIS BE MĖNULIO: ALZHEIMERIO LIGA

Romualdas Kriaučiūnas

Tarptautinėje ligų klasifikacijoje - TLK (ICD) 10 Alzheimer'io liga yra aptarta kaip nežinomos etiologijos pirminė degeneracinė smegenų liga, kuriai būdingi saviti neurologiniai ir neurocheminiai pakitimai. Jos pradžia dažniausiai slapta, eiga lėta, keletą metų vis progresuojanti. Svarbiausias sutrikimas yra demencija. Demencija yra sindromas, sukeltas smegenų ligos, dažniausiai lėtinės ir progresuojančios, kuria sergant pažeidžiama dauguma aukštesniųjų smegenų žievės funkcijų: atminties, mąstymo, orientacijos, supratimo, skaičiavimo, mokymosi, kalbos ir protavimo. Sąmonė nekinta. Kai būna sutrikusi pažinimo funkcija, dažniausiai kartu pakinta emocijų kontrolė, socialinis elgesys ir motyvavimas. Yra keturios Alzheimer'io ligos rūšys: (a) anksti prasidėjusi - prasideda iki 65 metų amžiaus ir progresuoja reliatyviai greitai, blogėjant daugeliui aukštesniųjų smegenų žievės funkcijų; (b) vėlai prasidėjusi - prasideda sukakus daugiau kaip 65 metų amžiaus, dažniausiai nuo 70 metų, lėtai progresuoja, o pagrindinis ligos požymis yra pablogėjusi atmintis; (c) netipiška arba mišri rūšis; (d) nepatikslinkta rūšis.

Alzheimer'io liga nėra normalaus senėjimo procesas. Ši liga, kurios priežastys dar vis nežinomos, paliečia mažą bet svarbų žmonių procentą. Labai maža dalis ligos paliestųjų yra žemiau 50 metų amžiaus. Dauguma yra per 65 metų. Galima sakyti, kad Alzheimer'io liga yra išimtis, o ne neatskirama seno amžiaus dalis. Tik nuo penkių iki šešių procentų senesnio amžiaus žmonių yra paliesti Alzheimer'io ar giminingos demencijos. Tačiau tai reiškia, kad apie keturi milijonai amerikiečių dėl šių demencijų negaluoja. Tyrimai rodo, kad vienas

procentas 65-74 metų amžiaus grupėje turi stiprią demenciją. Nuo 74 iki 84 metų grupėje - 7%, o 85 metų su viršum grupėje jau 25%. Amerikoje bent pusė gyventojų, gyvenančių senelių namuose, yra paliesti Alzheimer'io ar jai giminingų ligų. Buvo apskaičiuota, kad 1991 metais metinės išlaidos šių ligonių priežiūrai svyravo nuo 24 iki 48 bilijonų dolerių. Su senėjančiais gyventojais kyla Alzheimer'io ligos paliestųjų skaičius. Kyla ir su tuo susijusios išlaidos. 1996 metais Alzheimer'io liga vien Amerikoje sirgo keturi milijonai. Gydomo ir priežiūros išlaidos jau yra apie šimtas bilijonų dolerių kasmet.

Nors Alzheimer'io liga nėra pagydoma ar jos progresija atmainoma, yra būdų palengvinti jos simptomus ir kančias bei padėti sergančiojo šeimai. Ne kiekvienas sergantis turi apsigyventi senelių namuose. Tūkstančiai pacientų, ypač ankstyvoje ligos stadijoje, šeimos prižiūrimi, gyvena namuose. Viena iš svarbių medicininio tvarkymosi užduočių yra šeimos švietimas ir šeimos paslaugos. Sergančiojo paguldymas į senelių namus jo šeimos turi būti visapusiškai apsvarstytas.

Kas Alzheimer'io liga serga? Pagrindinis rizikos faktorius yra senėjimas. Ligos galimybė didėja su amžiumi. Kaip jau minėta, ketvirtadalis 85 metų su viršum amžiaus yra paliesti Alzheimer'io ar kitos sunkios demencijos. Tyrinėtojai, kai kuriose šiemose pastebėję pakilusį Alzheimer'io ligos dažnumą, spėjo apie genetinį ryšį. Šeimose, kur liga išsivystė prieš penkiasdešimtuojuosius metus, atrasta genetinės žymės dvidešimtmajame ir keturioliktajame chromosome. Kiti radiniai apima devynioliktąjį chromosomą šeimose, kur liga išryškėja tik



Mokytojos Dalios Gedvilienės išlavinti Lituanianinės mokyklos vaikai visus pradžiugino dainomis.

Z. Degučio nuotr.

sename amžiuje. Bendrai paėmus, rizika kad jau sergančiojo artimas giminė susirgs Alzheimer'io liga yra maža, ne kiek didesnė, negu bet kieno kito. Manoma, kad yra žemiau vieno procento galimybė, kad savo gyvenime bet kas susirgs Alzheimer'io liga.

Ko tikėtis iš Alzheimer'io liga sergančiųjų? Vienas pavyzdėlis:

Marytės draugai ją laikė idealia motina, žmona, drauge ir šeimininke. Jos vyras Jonas buvo rašytojas ir ja pasitikėjo, kai ji tvarkė rankraščius bei šeimos finansus. Jis pirmasis pastebėjo, kad Marytė nebeprisiminė savo aktyvaus gyvenimo smulkmenų. Visuomeninių suejimų metu ji lyg ir vengdavo santykiuoti su kitais. Laikydavosi nuošaliai; užkalbinta atsakydavo mandagiai, tačiau miglotai. Jau nesugebėjo dalyvauti prasmingame bei ilgesniame pokalbyje. Nors yra daug metų tai dariusi, nebesugebėjo pati apsipirkti ar sumokėti buitines sąskaitas. Jonas nesuprato, kas su jo gyvenimo palydove atsitiko.

Alzheimer'io ligos pradžia yra lėta ir laipsniška. Labai retai ji išsivysto prieš šešiasdešimt penktuosius metus. Nėra simptomų, kurie yra unikalūs šiai ligai. Todėl labai svarbu įtartinus pakeičius visapusiškai įvertinti, o ne vien tik Alzheimer'io ligai priskirti. Sunkumai su atmintimi, ypač trumpalaikė atmintimi, yra dažni. Pvz., žmogus pakartotinai užmiršta iš-

jungti lygintuvą arba nežino, kuriuos kas rytą imamus vaistus jau yra paėmęs. Maži asmenybės pasikeitimai, kaip, pvz., sumažėjęs spontaniškumas arba apatija su polinkiu vengti tarpasmeninių santykių gali pasirodyti ankstyvoje ligos stadijoje. Su ligos progresija ima rodytis sunkumai abstrakčiame galvoje ir protiniame darbe. Mokėdamas sąskaitas ar balansuodamas savo čekių knygutę, žmogus pradeda turėti sunkumų su aritmetika, skaitydamas nebesuvokia, ką tai reiškia, patiria sunkumų savo kasdienėje dienvakarėje. Toks ligonis pats suvokia, kad jis nebegali dirbti, kritiškai vertina save ir aplinką, bet dar sugeba prisitaikyti prie esamų sąlygų. Su laiku didėja sunkumai elgesyje ir išvaizdoje, pasireiškiantys erzlumu, priekabių ieškojimu, nebemokėjimu tinkamai rengtis. Progresuojant demencijai, vis labiau šlubuoja atmintis, ligonis nesugeba įsiminti naujų įvykių, nebegali abstrakčiai mąstyti. Siaurėja interesų ratas. Jis darosi nedarbingas, nebegali kritiškai vertinti vykstančių įvykių ir savo poelgių. Ilgainiui ligonis netenka įprastų įgūdžių ir žinių.

Kai būna visiška demencija, pakinta psichikos funkcijos. Ligonis nebeįsivokiamas moralės ir etikos normų, tampa paviršutiniškas, ciniškas, pernelyg seksualus. Nebesiorientuoja kokie metai, kur gyvena ar kur lankosi. Nebeatpažįsta artimųjų ir draugų. Gali klaidžioti, pasimesti; priešinasi teikiamai slaugai, praranda

pūslės ir išmetamosios žarnos kontrolę. Nepaprastais atvejais pasidaro psichiniu invalidu, kuriam reikalinga visapusiška slauga. Ateina mirtis nuo plaučių uždegimo ar kitų problemų, kurios išsivysto sunykusioje sveikatos būklėje. Vidutinė ligos trukmė - nuo jos atpažinimo iki mirties - yra tarp šešerių ir aštuonerių metų, bet ji gali svyruoti nuo dvejų iki dvidešimties metų. Tie, kurie Alzheimer'io liga suserga gilioje senatvėje ir kur ta liga dar nėra galutiniai išsivysčiusi, gali mirti nuo kitų ligų, pvz., širdies ligos ar vėžio.

Nors ligos simptomai yra matomi, daugumas ligonių gali gyventi namuose iki ligos galutinės stadijos. Taip pat reikia pastebėti, kad ligos metu ligoniai tebesugeba mylėti, priimti kitų meilę, su kitais dalintis savo džiaugsmiais ir rūpesčiais, šeimos ir draugų tarpe dalyvauti prasminguose užsiėmimuose. Nors ligonis nesugeba sudėti ar atimti skaičių, tačiau jis dar mėnesius ar net metus mielai skaitys savo mėgstamus žurnalus. Skambinti pianinu ligoniui gali būti per sunku, bet kartu su kitais dainuoti gali ir toliau. Šachmatai gali likti neįkandami, bet turimas sugebėjimas žaisti lauko tenisą gali likti dar ilgesnį laiką.

Vilčių žlugimas, artimumas, pyktis, liūdesys ir pasitenkinimas yra jausmai, kuriuos patiria su Alzheimer'io liga dirbantieji. Pačių ligonių reakcija į jų ligą irgi įvairi. Galimos reakcijos yra depresija, nerimas, paranoja. Šios reakcijos yra prieinamos gydymui, nors kaip jau buvo minėta, pati Alzheimer'io liga yra nepagydoma.

Mikroskopiniai pasikeitimai smegenyse buvo pirmą kartą aprašyti Alois Alzheimer 1906 metais. Šie smegenų pasikeitimai, randami bet kurio amžiaus ligonių, sirgusių Alzheimer'io liga, smegenų skrodimuose. Iki dabar tikslinga Alzheimer'io ligos diagnozė įmanoma tik pomirtiniame smegenų skrodime. Ligai jau įsibėgėjus, kompiuterizuotoje tomografijoje galima matyti susitraukę smegenys. Mokslininkai aktyviai ieško būdų ir priemonių kuo

ankstyvesniam ir tikslesniam diagnozės nustatymui.

Klinikiniai ligos požymiai yra trejopi: (a) demencija; (b) lėtai progresuojantys simptomai, kurie sunkėja laiko tėkmėje; (c) pasiremiant ligos istorija, sveikatos patikrinimu, laboratoriniais tyrimais, psichologiniais bei kitais matavimais, nerandama kitų galimų demencijos priežasčių.

Valstybinio protinės sveikatos instituto Amerikoje teigimu, Alzheimer'io liga yra daugiausiai perdiagnozuota ir nudiagnozuotas protinis sutrikimas vyresniųjų žmonių tarpe. Daug panašių ligos simptomų gali būti išgydomi arba apribojami. Iš jų paminėtina; nenorima reakcija į vaistus, ypač kai jų imama daug ir įvairių rūšių; alkoholio ir narkotikų piktnaudžiavimas; metaboliniai sutrikimai; kraujo apytakos sutrikimai; smegenų užkrėtimas; neurologiniai sutrikimai; galvos sužalojimas; apsinuodijimas; augliai galvos kiaušė bei smegenyse. Šalia jau išvardintųjų, paminėtina ir protiniai negalavimai. Pvz., sunki depresija gali paliesti koncentraciją bei atmintį, kur galimas panašumas ankstyviems Alzheimer'io ligos simptomams. Tad yra labai svarbu atlikti visapusišką klinikinį įvertinimą, kuris susidarytų iš nuodugnaus sveikatos patikrinimo (įskaitant laboratorinius tyrimus), neurologinio egzaminavimo ir psichiatrinio įvertinimo. Pastarajame gali būti įtraukti psichologiniai matavimai.

Mokslininkai tebeieško Alzheimer'io ligos priežasčių. Yra daug teorijų, kurios tyrinėjamos. Prabėgomis - vienu žodžiu - paminėtina biocheminė, genetinė, autoimunitetinė, viruso, kraujo indų teorijos. Jų yra ir daugiau. Nors ligos priežastis ar priežastys dar nežinomos, padaryta pažangos ligos priežiūroje bei slaugoje. Ligonio aplinkos pakeitimas gali sumažinti iš jos kylančią įtampą. Saugumo sumetimais gali reikėti atitverti laiptus, kad ligonis netyčia jais nenugriūtų, pasimetimą aplinkoje galima sumažinti vaizdinėmis priemonėmis, kurios padėtų atsverti atminties nykimą. Daug kalbama

apie mažiausiai suvaržytą buitinę aplinką. Su laiku tai gali reikšti senelių namus ar kokią kitą pritaikytą priežiūrą bei slaugą.

Liga paveikia ligonius ir jų slaugytojus. Slaugytojais dažniausiai yra ligonio šeimos nariai. Ilgainiui liga sunkėja, o slaugytojų jėgos ir kantrybė ir išsenka. Šeimoje kyla nerimas ir skausmas, matant savo mylimąjį palaipsniui nykstant.

*“Laikrodīs
ir aš pavargom,
belydėdami valandas
motule motulėle...
Laikrodžio rodyklei
buvo įsakyta
suktis atgalios
motule motulėle...
Pirmos pavargo
ir numirė
tavo akelės
motule motulėle...
Bet tam smakui nepakako,
kol liko vien kaulėliai —
vien kaulėliai!..
Laikrodīs ir aš
raudame,
nes pamišėlis režisierius
taip ilgai tęsia seansą
ir draudžia
išmušti valandai,
tavo ir mano poilsio valandai
motule motulėle...*

(Ištrauka iš Nijolės Gražulienės eilėraščio *Alzheimer's*, Susipynę pasauliai, galerija, Stickney, II, 1997.)

Ligonio šeimos narių tarpe dažnai išgyvena reakcinė depresija. Slaugytojams esant chroniškoje įtampoje mažėja jų gyvenimo įvairumas ir pati kokybė. Vienoje studijoje rasta, kad slaugytojai dažniau serga nuo užkrė-

timų. Kitoje studijoje išaiškėjo, kad 54% slaugytojų išgyveno depresiją ir 67% turėjo pyktį. Neišreikštas ar užslopintas pyktis pakelia širdies ligų galimybę. Slaugytojų depresijos intensyvumą ir ilgumą gali sumažinti kitų šeimos narių bei draugų emocinė parama, dvasinė paguoda, ypač jų konkreti pagalba ligonio priežiūroje bei slaugoje.

Edward F. Truschke, Alzheimer'io draugijos prezidento, teigimu, stovime prie auksinio Alzheimer'io ligos tyrimų slenksčio. Kaip žinoma, liga pasireiškia smegenų ląstelių nykimu. Sunykusių ląstelių pakeisti negalima. Yra eksperimentuojama su vaistais, kurie apsaugoja sveikas smegenų ląsteles. Kitaip tariant, apsaugoja ląsteles nuo sunykimo. Tikimasi, kad aštuoniolikos mėnesių būvyje bus patvirtinti nauji vaistai. Tuzinai kitų vaistų yra tyrinėjimų stadijoje. Anot Farmakologijos tyrimų ir gamintojų sąjungos, vidutiniškai užtrunka apie dvylika metų, kol vaistai pagaliau išvysta dienos šviesą. Tyrinėjama daug vaistų. Iki šiol Amerikoje dveji vaistai yra patvirtinti Alzheimer'io ligos kai kurių simptomų traukimui, nors jų nauda gana menka. Tacrine (Cognex) vaistų rinkoje yra jau keletas metų; donepezil (Aricept) Maisto ir vaistų administracijos buvo patvirtinti 1996 metais. “Tie vaistai nėra stebuklingi, nes jie nei nepagydo, nei nepakeičia ligos krypties, tačiau jie yra kur kas efektingesni už kitus, praeityje naudotus, vaistus”. Tai žodžiai Eric B. Larson, Washington universiteto (Seattle, WA) medicinos centro direktoriaus. Tyrinėjama kitiems negalavimams skirtų vaistų nauda, pvz., vitamino E, Parkinson'o ligai naudojamus selegiline (Eldepryl), ibuprofen, hormonų terapija ir t.t.

Nors Alzheimer'io liga šiuo metu yra nepagydoma, daug galima padaryti, norint palengvinti ligoniui ir jo šeimai su liga tvarkytis. Svarbiausia yra sumažinti skausmą ir pakelti orumą.

MIRTINO LIGONIO SLAUGA

Dr. Inesa Poniškaitienė

Mirimo procesas yra paskutinė gyvenimo stadija. Ji skaudžiai veikia ne tik ligonį ir jo šeimą, bet ir draugus bei medicinos darbuotojus, teikiančius jam pagalbą. Tad natūralu, jog tokiam ligoniui reikia ypatingos pagalbos, ypatingos slaugos. Dažnai šalia būna tik giminės (jei jų yra), bet ir jie dažniausiai nežino, nei ką sakyti, nei kaip padėti.

Pagal Pasaulinės Sveikatos Organizacijos apibrėžimą, paliatyvioji slauga yra aktyvi visapusiška sergančiųjų nepagydomomis ligomis žmonių slauga, kurios tikslas yra palengvinti jiems ir jų šeimoms gyvenimą.

Paliatyvioji slauga dabar yra atskira medicinos sritis. Ji sutelkia dėmesį į skausmo ir kitų simptomų reguliavimą, tuo palengvindama ligoniams kančias ir pailgindama likusią jų gyvenimo dalį. Ši sritis apima ir psichologinius bei dvasinius slaugos aspektus, padeda ligoniams išlikti oriems, susikaupusiems iki pat gyvenimo pabaigos, padeda šeimoms tiek ligoniui sergant, tiek jo gedint. Paliatyviosios slaugos darbas dirbamas mirštamųjų (terminalinių) ligonių slaugos ligoninėse (angliškai vadinamos "hospice") ir namie. Slaugant ligonį namie, labai daug padeda namų slaugos tarnybos. Ligonis turi teisę pasirinkti, kur jis geriau norėtų praleisti paskutines savo gyvenimo dienas.

Žodis "hospice" pirmą kartą buvo pavartotas IV amžiuje, kada krikščionys nuoširdžiai priimdavo susirgusius ir ištiktus nelaimės keliautojus. Šis žodis reiškė viešbutį (dažniausiai vienuolyno) arba senelių ar invalidų prieglaudą. Mirštamų ligonių slaugos ligoninių steigimas susijęs su Jeanne Garnier vardu; jis 1842 m. įkūrė *Dames de Calvaire* ligoninę Prancūzijos mieste Lijone. Šiuolaikinių tokio tipo ligoninių

steigimo pradžia laikomi 1967 m., kada Cicely Saunders Londone įkūrė Šv. Kristofa ligoninę. Nuo tada tokio tipo ligoninės sparčiai ėmė plisti visame pasaulyje ir šiuo metu jų yra visame pasaulyje. Nors mirštamų ligonių ligoninės skirtos daugiausiai sergantiems vėžiu (65% ligonių), priimami ir kiti ligoniai, sergantys terminalinėmis ligomis. Priimant ligonius, atsižvelgiama į jų medicinines indikacijas, socialines ir emocines reikmes.

Kubler-Ross (1969) skiria penkias sielvarto pakopas, kurias patiria žmonės susidurdami su mirtimi.

Pirmoji pakopa - neigimas. Tai savotiška apsigynimo reakcija, kuria ligonis bando apsaugoti nuo tragiškos savo lemties. Ligonis vengia tikrovės, nenori žinoti tikslios informacijos apie savo ligą, nenori sutikti su skiriamu gydymu, gali bandyti griebtis tokio darbo, kuris jam aiškiai per sunkus. Ligonis deda daug pastangų, kad paneigtų ligos diagnozę, dirbtinai stengiasi rodytis esąs laimingas.

Antroji pakopa - tai pyktis ir įniršis, nustačius lemtingąją diagnozę. Ligonis gali maištauti, keršyti šeimos nariams, personalui, iš visų daug reikalauja, visus kaltina. Po pykčio priepuolių ligonis gali jaustis kaltas.

Trečioji pakopa - derybų. Tai lyg savotiškas susitarimas, bandymas atitolinti mirtį, kol bus pasiektas tam tikras tikslas, pavyzdžiui, išgyventi, kol gims anūkas, kol sūnus apgins disertaciją ir panašiai. Ligonis dažnai kreipiasi į Dievą, ir tai jam suteikia jėgų. Jis pasiryžęs daryti viską, kas galėtų pakeisti arba bent atitolinti jo likimą: sutinka, kad jam būtų taikomi nauji gydymo metodai.

Ketvirtoji pakopa - depresija. Ji prasideda

tada, kai ligonis suvokia, kad jam tikrai teks daug ko atsisakyti - šeimos gyvenimo, mėgstamo darbo ir pagaliau paties gyvenimo. Tai sukelia didžiulį liūdesį. Ligonis dažnai atsisako bendrauti net ir su jam artimais žmonėmis. Jis gali būti labai ramus ir užsisklendęs, gali jaustis labai vienišas. Paprastai nelabai jam rūpi savo paties išorė. Iš nevilties gali nusižudyti.

Penktoji pakopa - pritarimo. Ligonis supranta, kad mirtis neišvengiama. Jis vis labiau atsiriboja nuo aplinkos ir ruošiasi mirčiai (rašo testamentą, baigia tvarkyti finansinius šeimos reikalus ir pan.). Ligonis gali kalbėtis apie mirtį, mėgsta prisiminti praėjusį gyvenimą. Kai kurie ligoniai nesulaukia penktosios stadijos ir miršta neigimo arba pykčio pakopoje.

Nesvarbu kokioje pakopoje yra ligonis, čia ypatingą vaidmenį atlieka slaugytoja - medicinos sesuo, ligonio giminė ar visai svetimas žmogus.

Gėlei augti ir žydėti reikalingas dangus, saulės šiluma ir ypač šaltinis, kuris ją girdo ir augina, o ligoniui tas šaltinis turi būti slaugytojas, kupinas meilės ir gerumo. Iš jo ligonis niekuomet neturi girdėti nė vieno pikto ar šiurkštaus žodžio.

Kad dvasinė parama ligoniui būtų sėkminga, turi būti geri santykiai tarp slaugytojo ir ligonio. Tokiems santykiams susidaryti reikia paisyti šių reikalavimų.

1. Vienas svarbiausių reikalavimų - laikyti ligonį asmenybe. Reikia stengtis jį suprasti. Su kiekvienu ligoniu reikia elgtis ne kaip su "kažkokiu", bet kaip būtent su "šiuo", reikia atsižvelgti į jo individualybę. Todėl, pradėdant bendrauti su ligoniu, labai svarbu kiek galima daugiau apie jį sužinoti: kuo jis domisi, ką mėgsta valgyti, tiki Dievą ar ne ir pan. Kad sunkus ligonis nebūtų varginamas, kuo daugiau žinių reikia surinkti iš jo giminių arba draugų.

2. Ligoniu reikia leisti išsakyti savo viltį, susikaupusius išgyvenimus, baimę, meilę, pyktį ir kitas emocijas, net jeigu jos neigiamos ir priekaištai nepagrįsti. Nereikia smerkti ligonio

jausmų reiškimo būdo. Pykčio pakopoje ligonis turėtų būti toleruojamas (jis gali keiktis, daužyti indus ir pan.), visada reikia kantriai jį išklaudyti. Kartais tenka ligonį net skatinti, kad išlietų savo jausmus.

3. Slaugytojas privalo būti atidus ligonio norams, turi stengtis juos išpildyti. Pavyzdžiui, sunkūs ligoniai dažnai visai nenori valgyti, bet kartais užsinori to, ko nėra namie ar ligoninėje. Reikėtų būtinai pasistengti išpildyti tokį ligonio norą. Kartais toks norų paisymas labai pagerina slaugytojo ir ligonio santykius. Beviltiškiems ligoniams leidžiama rūkyti, įpratusiems prie alkoholio - retkarčiais išgerti po taurelę. Jei ligonis nori, leidžiama jam valgyti kartais ir tokio maisto, kuris jo ligai nepageidautinas.

4. Svarbu surasti progą parodyti ligoniui, kad slaugytojas pripažįsta ligonio vertę. Ligonį reikia pripažinti tokį, koks jis yra iš tikrųjų, - su jo teigiamybėmis ir silpnybėmis. Tada ligonis dažnai atsisako savo neleistino elgesio, lengviau gali pažiūrėti į save iš šalies.

5. Slaugytojas neturi būti tartum ligonio teisėjas. Jis negali pasakyti, kad ligonis kaltas ar nekaltas, tačiau jis turi teisę vertinti jo nuostatas ir poelgius. Patyrimas rodo, kad daugelis ligonių vėliau patys save įvertina.

6. Ligoniu reikia leisti pačiam rinktis ir priimti sprendimus. Slaugytojas tuos sprendimus turi gerbti, pripažinti, ir žinoma, padėti ligoniui surasti tinkamiausius.

7. Labai svarbu slaugytojui išlaikyti konfidencialumą, t.y. išsaugoti slaptą informaciją apie ligonį. Tai yra būtina slaugytojo pareiga. Ligonio paslaptimi galima pasidalyti tik su tos pačios ar kitos tarnybos profesionaliais darbuotojais, kurie taip pat turi išlaikyti konfidencialumą.

Dauguma gulinčių ligonių kamuoja pragulos, pasunkėjęs kvėpavimas ir vidurių užkietėjimas. Pragulos dažniausiai atsiranda tose kūno vietose, kur labiausiai atsikišę kaulai. Kad pragulų neatsirastų, vartojami įvairūs pripučiami čiužiniai, minkšti kamšalai iš avikailio arba

kitos medžiagos, sėmenų pagalvėlės ir kitokios minkštos įvairios formos pagalvėlės; jos dedamos kulnų, alkūnių ir kitose atsikišusiose vietose, kad lignonio kūnas nebūtų spaudžiamas. Labiausiai spaudžiamas kūno dalis reikia patikrinti ne mažiau kaip du kartus per dieną, žiūrėti, ar nėra paraudusių vietų. Radus paraudusį plotelį, reikia keisti lignonio padėtį, pabarstyti bičių pikiu arba pavartoti kitas įprastas priemones, kurios suvilgo ir apsaugo odą, gerina kraujotaką ir skatina gijimą. Lignonio padėtį reikia keisti kas 1-2 valandos. Padėties pakeitimas sumažina spaudimą labiausiai pažeidžiamose vietose, gerina kraujotaką. Ligonis gali pagulėti ant nugaros, ant pilvo, ant kairės pusės, ant dešinės, gali ir pasidėti. Kas dvi valandos lignoniams reikėtų atlikti mankštos pratimus. Kai yra tik paraudimas, vartojami pusiau pralaidūs tvarsčiai. Atsivėrus žaizdai, vartojami hidropolimeriniai tvarsčiai, atsiradus juodai nekrozinei masei - hidrogeliai. Antiseptikus reikia naudoti tik tada, kai pragulos yra nešvarios arba infekuotos. Tinkamiausias šiuo atveju yra 0,05% chlorheksido tirpalas. Labai sėkmingai gydyti praguloms vartojamas 1% silvadeno ir 5% bičių pikio tepalas; jie mažina uždegimo skausmą, veikia įvairias bakterijas, slopina jų fermentų aktyvumą, skatina granuliacijas. Blogo kvapo žaizdoms gydyti vartojamas 1% metronidazolio tirpalas ir metronidazolis per burną,

Labai svarbu ne tik odos, bet ir burnos higiena, plaukų šukavimas, skutimasis ir pan. Jei ligonis šito nebepajėgia padaryti pats, reikia jam padėti, bet jei gali, būtinai turi pats ir daryti. Ligoniai patys turėtų prižiūrėti net stomas ir kateterius, jei sugeba. Ligonių aktyvumą ir savitarną reikia skatinti visokiais būdais.

Labai svarbu lignoniams išvalyti burną. Tuomet palengvėja kvėpavimas, mažėja galimybė atsirasti puvimo procesui burnoje bei plisti infekcijai, rečiau ir lėčiau plėtojasi paradontozė. Valyti burną reikia po kiekvieno valgio ir einant gulti. Prieš pradėdant procedūrą, reikia padėti

lignonui patogiai atsisėsti, po smakru padėti rankšluostį. Jei ligonis negali atsisėsti, jį reikia paguldyti veidu į atliekantį procedūrą asmenį ir pasiūlyti praskalauti vandeniu burną. Jei ligonis pajėgia, jis turėtų pats valytis dantis. Jei ligonis be dantų, burna dezinfekuojama tamponais, po to praskalaujama, nušluostoma burna ir smakras. Visa procedūra atliekama užsimovus medicines pirštines.

Gulintiems lignoniams blogėja ir kvėpavimas. Jį gerina lignonio padėties keitimas, mankšta, kambario vėdinimas. Daromi specialūs kvėpavimo pratimai, aktyvinantys apatinių krūtinės ląstos dalių kvėpavimą ir didinantys diafragmos paslankumą. Lignonui būtinai reikia paaiškinti, kodėl reikia kvėpavimo pratimų. Mankšta atliekama kas 4 val., padedant slaugančiam personalui.

Vidurių užkietėjimą reikia stengtis kiek galima daugiau reguliuoti dieta. Ypač gerai padeda rupus ir daug augalinių skaidulų turintis maistas. Rekomenduojama rupi duona, juodosios slyvos, figos ir pan. Per parą ligonis turėtų išgerti ne mažiau kaip 2000 ml skysčių. Patarinama gerti po stiklinę kas 2 val. arba lyginėmis ar nelyginėmis valandomis. Atliekami ir mankštos pratimai, skirti pilvo bei dubens raumenims stiprinti (pritūpimai, kojų ištiesimas ir sulenkimas, tarpvietės raumenų sutraukimo ir atpalaidavimo kaitaliojimas sėdint ant kėdės, praskėtus kojas). Pratimai kartojami bent penkis kartus. Nors vieną kartą per dieną reikia patikrinti, ar nepažeista išeinamoji anga. Kaupiantis dujoms pilve, reikia dažniau keisti kūno padėtį, vartoti dujų vamzdelį, skatinti lignonio judrumą. Rekomenduojama matuoti išgerto ir išskirto skysčio kiekį. Reikėtų nepamiršti, kad dalis skysčio gali būti išskirta prakaituojant. Slaugytojas turėtų bent vieną kartą per dieną skirti kiek laiko sumažinti įtampos būseną. Būtina įspėti ligonį, kad jis nesituštintų iš visų jėgų.

Kai kurie ligoniai sunkiai nuryja maistą. Gali sutrikti nervinė rijimo akto reguliacija arba atsirasti rijimo procese dalyvaujančių raumenų

parezė ar paralyžius, gali sutrikti raumenų, uždarančių nosiaryklę ir gerklas, koordinacija. Tada maistas gali lengvai patekti į kvėpavimo takus. Todėl valgydinant ligonį negalima nuo jo atsitraukti nė minutei. Labai sunkių ligonių maistas turi būti skystas. Jei maistas sausas, rijimas gali sutrikti net ir nelabai sunkiems ligoniams. Užspringus maitintojas turi suteikti pirmą pagalbą.

Visada reikia pagalvoti, kaip taupyti ligonio energiją. Kai kurie ligoniai, ypač kūrybiniai darbuotojai, negali atsisakyti darbo ir paskutinėmis gyvenimo dienomis. Jiems reikia patarti planuoti savo darbus ir nesistengti per vieną dieną visko padaryti. Įtemptai dirbdami jie labai nuvargsta. Dažniausiai patariama imtis ne daugiau kaip vieno didesnio darbo per dieną, jei ligonio būklė labai sunki. Pavyzdžiui, jei ligonis per dieną parašė vieną ilgesnį laišką, to jau turėtų pakakti visai dienai. Geriausiai, kad dėl savo darbo ligonis pasitartų su gydytoju arba su medicinos seseria. Ligonio dienvakare būtinai turi būti ir poilsio laikas.

Ligonio drabužiai turi būti laisvi, lengvi. Jei ligonis dar kiek vaikšto, avalynė turi būti įsispiriama. Ligonio darbo įrankiai turi būti patogiam aukštyje.

Reikia skatinti aktyvią ligonių veiklą. Jeigu jie dar gali kiek paeiti, reikia juos pavedžioti, atnešti paskaityti laikraščių, žurnalų, knygų. Jei ligoniai negali skaityti, reikia patiems papasakoti, ką rašo laikraščiai ir pan. Galima duoti paklausti muzikos įrašų, radijo. Jei ligonis nori, galima jam pačiam leisti nusivalyti savo spintelę ir pan. Tai palaiko ligonio savigarbą, orumą.

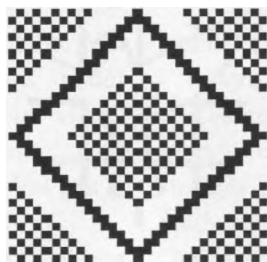
Dvasinį ligonių bendravimą labai lengvina atlikta išpažintis, priimtas Švenčiausiasis Sakramentas. Geriausia, kai ligoninė turi savo kapelioną.

Užsienyje daug medikų pritaria eutanazijai, t.y. kad nepagydomiems ligoniams būtų leidžiama pagreitinti mirtį vaistais, svarstoma, kokie čia turėtų būti reikalavimai. Eutanazija kategoriškai prieštarauja katalikiškos moralės principams. Jeigu Dievas davė gyvybę, tai tik Jis ir turi teisę ją mums atimti.

Gerinant nepagydomų ligonių slaugą, būtina kuo daugiau įtraukti į šį darbą pagalbininkų savanorių. Lietuvoje šis judėjimas, taip plačiai paplitęs kitose šalyse, sunkiai skina sau kelią. Kaune šį darbą daugiausia dirba Carito federacijos atstovai, jaunimo organizacijos "Patria" nariai ir "Rasos" vidurinės mokyklos jaunieji samariečiai.

Mirštamų ligonių ligoninė įkurta 1993 m. Kaune, kai, vadovaujantis Kauno miesto tarybos sprendimu, buvo pasirašyta jungtinė veiklos sutartis tarp Kauno miesto Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyriaus bei Carito federacijos. Pagal šią sutartį, Kaune nutarta įkurti bendrai abiejų pusių prižiūrimą slaugos ligoninę. Pagrindinis ligonių kontingentas - suaugę Kauno gyventojai, kuriems vėžio stadija jau paskutinė, tačiau priimami ir ligoniai, sergantys kitomis terminalinėmis ligomis. Pirmenybė yra teikiama tiems ligoniams, kurie yra vieniši. Kai reikalinga ilgai trunkanti slauga, ligoniai guldomi sutartam laikui (1-2 mėnesiams), kad namiškiai galėtų bent kiek pailsėti.

(Iš Monrealio *Aušros Vartų* parapijos biuletenio)



Ramybės Dekalogas

Šio Ramybės Dekalogo autoriumi laikomas popiežius Jonas XXIII, Bažnyčios istorijoje pagrįstai nusipelnęs Gerojo Popiežiaus vardą.

Iš šių taisyklių tarsi spindi jo siela, atvira visokiam gėriui.

1. Šiandieną stengsiuosi tik šia diena gyventi, užmiršdamas visus gyvenimo rūpesčius.
2. Šiandieną stengsiuosi matyti tik savo trūkumus, nieko nekritikuo-
siu, niekam nepriekaištausiu, nebent pačiam sau...
3. Šiandieną būsiu tikras, kad esu sukurtas laimei, tačiau ne tik
aname, bet ir šiame pasaulyje.
4. Šiandieną prisitaikysiu prie aplinkybių, netrokšdamas jų
palenkti savo norams.
5. Šiandieną skirsiu dešimt minučių pasiskaityti ką nors gero, nes
tai reikalinga mano sielai.
6. Šiandieną atliksiu gerą darbą niekam nesisakydamas, nes tai yra
mano paslaptis.
7. Šiandieną atliksiu tai, dėl ko tur būt nepatirsiu džiaugsmo ar
pasijusiu įžeistas, tačiau šių savo jausmų jokiu būdu neatskleisiu.
8. Šiandieną pasiryšiu apsisaugoti nuo dviejų blogybių: nekantrumo
ir neryžtingumo.
9. Šiandieną tvirtai tikėsiu - nors aplinkybės ir prieštarautų tam, -
kad geras Dievas tiek rūpinasi manimi, jog man nieko daugiau
nereikia.
10. Šiandieną ne bijosiu, bet, priešingai, džiaugsiuosi viskuo, kas
yra gražu, ir tikėsiu žmonių gerumu. Šiandieną padarysiu ką
nors gero nė nepagalvodamas, kad visą gyvenimą turėjau dėl to
stengtis...



KUR IŠKELIAVO PASAKA ?

Aldona Jurkutė

Prisimenant laiką, kai Lietuvos vaikų nelankė KALĖDŲ SENELIS, nebuvo ŠVENTOSIOS NAKTIES stebuklą, o mažieji, dėl suaugusiųjų kaltės, verkė tikromis ir labai gailiomis patirtos neteisybės ašaromis.

Pasibaigė dar viena Naujametinė pasaka... Vėl tvarkingai sudedami žaisliukai, jau nutraukta vieno dovanoto meškio ausis. Vėjas negailingai brazdina išmestų į kiemą eglių šakas. Tačiau milijonai vaikų dar vis gyvena šventiniais prisiminimais. Ir mano sūnus vakar vakare pareiškė:

- Žinai, mamyte, o man tik visai truputį liūdna, kad Senelis Šaltis iškeliavo. Tu padėk man parašyti laišką į jo šalį. Aš noriu jam pasakyti...

Paglosčiau savo mažylį ir, žinoma, pažadėjau jam, kad kurį vakarą mudu jaukiai įsitaisysime krėslė ir parašysime geram Seneliui Šalčiui laišką. Arūnas dar visai mažutis, ir tik aš žinojau, kodėl jam “visai truputį liūdna”.

Dar gruodžio viduryje mažasis pirmą kartą atlaužė gabaliuką šokolado ir atidėjo Seneliui Šalčiui. Vakaraus mudu su tėčiu pasikeisdami pasakojome apie ledinius Šalčio rūmus, jo gerumą, stebuklingus žiūronus, ilgą ir sunkią kelionę pas mažuosius.

Pirmiausia šventė atėjo į vaikų darželį. Man taip norėjosi, kad Arūnas patikėtų ta nuostabia, visam gyvenimui išliekančia pasaka! Dovanėlę apklijavau spalvingais atvirukais ir paveikslukais, perrišau keliais kaspinėliais, įsukau į blizgantį popierių ir... padariau pirmąją klaidą. Nes vakare, po šventės, Arūnas klausinės, kodėl Senelis Šaltis taip negražiai įvyniojo ir “virve” surišo Rūtelės, Jolitos ir jo geriausio draugo Tomo dovanas. Bet tai bus paskui, o kol kas - šventė!

Senelis buvo aukštas ir su gražiai išdabinta

kepure, kalbėjo jis garsiai, ūsai buvo tvirtai priklijuoti, ranka prilaikyti jų nereikėjo. Ilgai ir išraiškingai jis pasakojo apie savo šalį, neįtikėtinai sunkią kelionę pas vaikus, o paskui, kadangi buvo dar laiko, leido vaikams pažaisti su juo.

Ir tik kai Arūnas paklausė “Seneli, kodėl ant tavo kaklo rankšluostis?”, senelis supyko, pavadino Arūną plepiu ir liepė sėstis į savo vietą. Paskui Senelis pasiruošė dalinti dovanas ir paprašė palaikyti jo lazda. Vėl išsoko Arūnas ir vėl Senelis jį subarė. Gavęs dovaną, mažasis gražiai padėkojo ir pakvietė Senelį į svečius pas “mamytę, tėvelį, močiutėlę ir tėvuką”, o Senelis nusikvatojo dar Vienos dovanos. Arūnas pažiūrėjo į mane suglumęs, pasimetęs, ir man teko visai nepedagogiškai tris kartus mirkstelėti jam. Pagal slaptą mūsų susitarimą tai reiškė - nenusimink, sūnau, aš esu šalia, laikykis! Mažasis kiek pralinks mėjo, prisiminė gautą dovaną ir, šokdamas ant vienos kojos, pradėjo garsiai girtis, kad Senelis atnešė jam šautuvą. Tai nebuvo šautuvas, nors dėžė ir buvo pailga. Kažkas paprieštaravo. Arūnas pribėgo prie Senelio ir paklausė:

- Juk tai tiesa, kad tu man padovanojai šautuvą?

- Taip, taip! Tik tu sėsk, pagaliau, ir tyliai pasėdėk.

Nemačiau, kokios buvo sūnaus akys, kai jis, po šventės grįžęs į grupę ir išvyniojęs dovaną, suprato esąs apgautas. Bet vakare man teko atsakyti į daugybę jo klausimų: kodėl Senelis Šaltis pasakė netiesą, ką reiškęs keistas žodis “iškaulyti” ir t.t. Ne, seneli Šalti, aš nepavadinau

tavęs melagiu. Aš gyniau tave, stengdamasi parodyti geresnį, negu tu buvai tą dieną. Aš stengiausi... išsaugoti pasaką.

Kita šventė vyko tėčio darbovietėje. Gražūs skelbimai jau iš anksto žadėjo įdomų karnavalą, karuselę, koncertą ir daug linksmybių. Karusele, pasirodo, šventės rengėjai pavadino vaiku ratelį, kuris sukosi pagal muziką vis greitėjančiai, kol pavirto sūkuriu, užė, šaukė, virto, cypė ir vis sukosi, sukosi, sukosi. Tokių pipirų, kaip Arūnas buvo dešimt. Kiti jau lankė mokyklą ir nebūtinai pirmąsias jos klases. Senelis Šaltis pasižymėjo organizaciniais sugebėjimais. Visi, kas norėjo pasakyti eilėrašį, buvo sustatyti į vieną ilgą eilę. Arūnas pateko į pirmąjį penktuką. kažkas prieš jį pasakojo ilgoką pasaką. Arūnas vis žvilgčiojo į mane, o aš mirkčiojau jam, nors jaudinausi, tikriausiai, labiau už jį. Jaudinausi, nes Senelis Šaltis dar pradžioje pasakė, jog saldainį gaus tik tas, kuris gražiai padeklamuos eilėraštuką. Mažasis užmiršo viską. Jis tepasakė tris žodžius: "Pats valysiu batukus..." Nutilo. Paraušo. Žvilgtelėjo į mane ir nedrąsiai ištiesė rankutę. O Senelis Šaltis, gerasis mūsų senelis, kuris visą šaltą gruodį lankėsi Arūro sapnuose, šypstelėjo geraširdiškai, bet pasakė:

- Ne, berniuk, tu saldainio neuždirbai!

Dabar jau man norėjosi pašokti, pribėgti prie Senelio šalčio ir pasakyti, kad Arūnas nelabai ir mėgsta saldainius, kad jis niekad nieko neprašinėja ir kad tai... tai visai kas kita. Tai - Senelio Šalčio saldainis - visų gardžiausias, stebuklingas saldainis. Bet aš likau sėdėti

nes... visų svarbiausia buvo - dar kartą išsaugoti pasaką.

Vėliau vaikai buvo susodinti ant kėdučių, ir jiems dalino dovanėles. Šalia sūnaus sėdėjusiai mergaitei Senelis kažkodėl pasakė: "Tau nepriklauso". Mergaitė pravirko. Senelis su kažkuo pasitarė ir, galop, ištiesė jai saldainį.

O vakare mudu su Arūnu susipykome. Jis pareiškė, kad Senelis buvo piktas, kad jo ūsai netikri ir kelnės trumpos, o batai ne snieguoti, bet purvini. Aš gi apkaltinau sūnų nemandagumu ir pasakiau, kad daugiau su Seneliu Šalčiu jam susitikti neteks. Tačiau, matyt, taip jau buvo lemta, kad Arūnas Senelį sutiko dar kartą.

Tai įvyko viduryje miesto, prie didžiulės, visom spalvom tviskančios eglės. Užgniaužęs kvapą, Arūnas tik spustelėjo mano ranką, ir aš pajutau, kad mudu jau stovime visai arti eglės. O ten, apsupti vaikų, stovėjo net trys Seneliai Šalčiai - įtartinau įraudę, linksmi.

- Seneli! - džiaugsmingai sušuko Arūnas ir, ištraukęs iš mano delno rankutę, puolė artyn Senelio. O šis, toks geras, toks linksmas, toks įraudęs, stumtelėjo piktai Arūną, dar kelis šalia jo buvusius vaikus ir užsidegęs cigaretę, gergždžiančiu balsu išrėkė:

- Kas dar nori fotografuotis - stoja į eilę! Kas nenori - nesimaišo po kojom!

Mudu nenorėjom fotografuotis. Aš paėmiau Arūną už rankutės ir, nepasakiusi jam nė žodžio, nusivedžiau į parką. Ten, kur apsnigtos eglės, ten, kur skamba tyli pušų muzika. Ieškojome dingusios pasakos...

□ Tarptautinis "Mažųjų katechezės" seminaras vyko liepos 21-25 d. Pažaislyje. Be lietuvių, jame dalyvavo nemažas būrys vengrų, latvių, prancūzų tikybos mokytojų - iš viso apie 150 asmenų. Daugumas seminaro lektorių - prancūzai kunigai, kurie į Lietuvą atvyksta kasmet nuo 1992 m. Seminaro pradžios iškilmėse dalyvavo Panevėžio vysk. Juozas Preikšas, Vilniaus arkivysk. Audrys Bačkis ir Kauno arkivysk. Sigitas Tamkevičius.

□ Vatikano dienraštis *L'Osservatore Romano* 1997 m. rugsėjo 17 d. numeryje išspausdino straipsnį apie Kryžių kalną, Lietuvos golgotą. Jame iškeliami Kryžių kalno reikšmė ne tik Lietuvai, bet ir visam pasauliui.

Kaip atskirti dvasias?

Dainius Koveras

Turbūt nereikia aiškinti, kas yra blogoji ir geroji dvasia? Kiekvienas ir didelis, ir mažas yra “apdovanotas” jomis.

Vieni, norėdami jas geriau pažinti, lanko ekstrasensus, žynius ir panašius žmones. Jie klausia juos patarimų, kaip išvengti blogųjų dvasių veikimo, lyg norėdami jau čia, žemėje, būti tobuli. Kiek jie laiko praranda, manydami, jog tai prasminga jų gyvenimui, bet dažnai nepastebi, kad jie yra pavargę, liūdni, pikti po šių keleto valandų seansų. Jie nepastebi, kad jie pradeda tikėti tuo, ką pasako “dvasių matytojas”, ir jo nuomonę pradeda laikyti lyg dogma, kalbėdami su kitais žmonėmis. Šitie žmonės nėra blogi ir negalima sakyti, kad jie neigia Dievą. Anaiptol, jie paprasčiausiai tapo pernelyg jautrūs. Jautrūs šeimos santykiams, ypač kai namuose yra nesutarimų, jautrūs artimiems draugams, pažįstamiems, kuriais anksčiau pasitikėjo. Jų pagrindinis klausimas yra kodėl? Jie ieško atsakymo ir jį “randa” pas “išrinktuosius”. Tačiau ar yra šis atsakymas teisingas, galutinis, jau viską išsprendęs, ar kiek palengvėjo širdžiai, kai sužinojo “tiesą”?

Kiti, gyvendami tarp daugelio problemų ir kasdieniškų dalykų, yra tokie pat žmonės, tik jie neina gilinti savo “tikėjimo”. Jiems užtenka to, ką turi. Pavyzdžiui, prislėgtas gilių vidinių išgyvenimų, krizių, minčių dėl darbo, duonos, žmogus tampa abejingu. Jo nuotaika priklauso nuo to, ar jis dar dirba, ar dar turės ko pavalgyti. Jei jis tai gauna, yra laimingesnis už tą, kuris to negavo, nes šis, viskuo nusivylęs, dar bando ieškoti galimybių, bet jų neradęs tampa jautrus kiekvienam dalykui, ypač darbo, valgio atžvilgiu.

Šis pavyzdys neturi būti suprantamas, kaip

vienintelis, užtenka pastebėti tik skirtumą tarp džiaugsmo ir liūdesio, tarp tiesos ir melo, tarp būti laimingu ir ne.

Šv. Ignacas Lojolą - Jėzaus Draugijos įkūrėjas - parašė XVI a. “Dvasines pratybas”, kitaip vadinamas 30 d. rekolekcijas, atkreipdamas jose dėmesį į įvairių dvasių veikimą mūsų gyvenime. Jis gan tiksliai nusako, kas yra Dievo malonė ir piktojo priešo gundymas, tuo norėdamas padėti atliekantiems rekolekcijas kreipti į tai didesnę dėmesį. Manau, kad tai tinka visiems.

Jo manymu, žmonės, kurie yra sunkios, mirtinos nuodėmės būklėje, dažnai yra nuliūdę, nes jie jaučia, kad nusidėjo prieš Kūrėją, bet dar dažniau jie yra piktojo priešo gundomi nekreipti į tai dėmesio. Velnias bando tokius nusidėjėlius vilioti tariamais laikiniais džiaugsmiais, sakydamas, jog tai nėra nieko blogo, ir stengiasi toliau jų vaizduotėje palaikyti juslinius geidulius, mintis, siekdamas dar giliau juos skandinti nuodėmės liūne. Tačiau geroji dvasia čia veikia priešingai, ji nuolat kelia nerimą ir vidiniu balsu žadina sąžinės graužimą, ragindama atgailai. Tiems žmonėms, kurie jau stengiasi išsilaisvinti iš tų nuodėmių, eina išpažinties, atgailauja, nori patikti Kūrėjui, piktoji dvasia griebiasi visai priešingo nei pirmame pavyzdyje paminėto metodo. Čia velnias sukelia sąžinės baimę, sakydamas, kad niekas tų nuodėmių nebeatleis. Jis liūdina žmogų ir sudaro jam kliūtis atlikti išpažintį, susitaikyti su Dievu, sukeldamas sieloje nerimą. Gerajai dvasiai būdinga teikti tokiu momentu vidinės stiprybės, padrąsinimo nebijoti žengti šį pirmą, tikrai iš pradžių nelengvą, žingsnį. Dažnai atsitinka, kad tokiu metu žmogus, jausdamas baimę, jaučia ir



Iš kairės: JC valdybos pirm. Zigmas Mikužis, jo pavad. Marytė Utz, buvusi pirmoji valdybos pirm. Irena Kriaučeliūnienė ir Tarybos pirm. Vaclovas Monkus.

Z. Degučio nuotr.

paguodą, pakilią nuotaiką, širdies ramybę, kartais norisi verkti. Šv. Ignacas sako, kad paguoda yra ryžtas susitaikinti su Dievu. Ji pasireiškia vidiniu džiaugsmu, pažadina ir patraukia atgailaujantį žmogų dangiškiems dalykams, skatina jį uoliau rūpintis savo sielos išganymu, teikia sielai ramybę ir palaimą, kurą gali duoti tik Kūrėjas ir Viešpats, laikantis žmogų savo globoje. Nepaguoda, jo manymu, arba kitaip sakant sielos sausra yra priešinga paguodai. Tai vidinė tamsa, sumišimas, linkimas į nuodėmę, linkimas vėl nusidėti. Tai nerimas dėl įvairiausių susijaudinimų ir gundymų, stumiančių žmogų į dar didesnį nepasitikėjimą savimi ir kitais.

Žinoma, negalima vien pagal tai, matant nuliūdusį žmogų, sakyti: “Jis nusidėjėlis, pragaras jam”, o besišypsantį - “Jis susitaikęs su Dievu”. Dažnai čia yra kiti motyvai, pvz.: problemos namuose ar skaudūs nesutarimai su artimais draugais, pažįstamais ir t.t., o pagaliau juk ne kitas nusako mano vidinę sielos būseną, bet aš pats. Yra keletas priežasčių, dėl kurių apninka žmogų nepaguoda, sielos sausra, būtent:

- pirmą, kai žmogus apsilaidžia maldoje, atsitolina nuo Dievo, nebetiki į Jį,

- antra, kai Dievas pamaldiems nori parodyti, kiek jie gali tikėti, pamokydamas juos tikros tikėjimo tiesos, kuri dažnai nesutampa su žmonių nuomonėmis, norais, veiksmais ir t.t.

- trečia, kai Dievas Jį giliai tikintiems, nori duoti didesnės savo meilės, pažinimo, padėti suprasti, kad ne jų galioje yra pakili malda, karšta meilė, ašaros ar kokia kita dvasinė paguoda. Visa tai yra Jo dovana ir malonė mums.

Taigi dvasių skyrime didžiausią vaidmenį lemia tikėjimas. Tikėjimas, kuris yra tylą, įsiklausymas, nes jis neatsakys į klausimą - kodėl?, kuris yra svarbus ieškantiems jo pas ekstensas ir žynius. Pats tikėjimas yra atsakymas, kad Kristus taip gyvena, kaip mes gyvename, tačiau Jis žinojo, kad kančia, neteisybė, pyktis yra velnio ginklai nugalėti Jį, bet ne Dievas. Velnias siekia ir mus pražudyti, bet jei Kristus davė mums malonę atskirti blogį nuo gėrio, blogąją dvasią nuo gerosios, tai neturime leisti būti velnio užvaldomi norui sužinoti apie dvasias ką nors daugiau nei yra duota. Žiūrėjime verčiau į Kristaus paliktą pavyzdį.



Skrylių tvarko JUOZAS VAIŠNYS SJ

Apie skolinius lietuvių kalboje

Kai kurie išėivijos lietuviai labai jaudinasi, kad Lietuvoje darkoma mūsų gimtoji kalba, vartojant labai daug anglicizmų ir tarptautinių žodžių. Reikia pripažinti, kad ten jų vartojama tikrai per daug, bet nereikia šios problemos per daug dramatiizuoti ir perdėti, nueinant j kraštutinumus. Kai kurie mūsų kalbos mėgėjai kartais spaudoje išskaičiuoja dešimtis tų neva nevartotinių žodžių, tarp kurių pridėta ir tokių, kuriuos vartoja visos šalys, kuriuos ir mes vartojome nuo seniau.

Kalbininkas L. Dambriūnas *Gimtojoje kalboje* (1963 m. sausis-kovas) yra parašęs ilgoką straipsnį *Bendrinė kalba išėivijoje*. Čia pateiksime bent dalį to straipsnio, iš kurio suprasime, kad į tų “nevartotinių” žodžių klausimą galima pažvelgti ir šalčiau bei objektyviau.

Redakcija

Skoliniai iš anglų kalbos

Ar nuostabu, kad turime skolinių iš anglų kalbos? Visai ne. Juk, be skolinių iš lietuvių tautos kaimynų (slavų bei germanų), turime eilę skolinių ir iš tolinesnių tautų, pvz., prancūzų kalbos. Štai jų keletas: *alėja, balansas, bufetas, bulvaras, ekranas, estafetė, miražas, parašutas; pomidoras, portfelis, redakcija, redaktorius, reklama, reklamuoti, seansas, tiražas, vitražas* ir kt. Šiuos žodžius vartoja ne tik lietuviai, bet ir kitos tautos. Tai irgi tarptautiniai žodžiai, kaip ir daugelis graikų bei lotynų kilmės žodžių. Panašių tarptautinių žodžių skolinių turime ir iš anglų kalbos. Štai jų ži-

nomiausieji: *beisbolas, biznis, boikotas, bosas, filmas, filmuoti, flirtas, flirtuoti, finišas, fokstrotas, folkloras, futbolas, interviu, lyderis, linčas, mitingas, partneris, piknikas, rekordas, reporteris, sportas, startas, streikas, streikuoti, trestas... arba naujausieji: buldozeris, ekskavatorius, kombainas, konvejeris, radaras, tvistas* ir kt. Pastaruoju metu laikraščiai ima vartoti *marinas* - karinio laivyno spec. dalinio (Marine Corps) karys ir *šėras*, kuris vartojamas vietoj taip pat svetimo žodžio *akcija*.

Kai kuriems šių žodžių mes turime lietuviškus pakaitalus, pvz. *verslas* (biznis), *baigmė* (finišas), *tautosaka* (folkloras), *pasikalbėjimas* (interviu), *vadas* (lyderis) ir kt. Tačiau nelaikome barbarizmais, t.y. visai nevartotiniais žodžiais, nė šių angliškųjų. Taip elgiamės tuo pačiu pagrindu, kaip ir vartodami lotyniškuosius *progresas, evoliucija* greta lietuviškųjų *pažanga, raida* ar prancūziškus *balansas, paltas* šalia *pusiausvyra, apsiaustas*.

Išplėsta kai kurių tarptautinių žodžių reikšmė

Kai kurie tarptautiniai žodžiai vartojami ne tik ta reikšme, kuria jie seniau buvo vartojami Lietuvoje, bet ir platesne reikšme, kuri čia įprasta Amerikoje. Štai keletas tokių žodžių: *administracija, audiencija, auditorija, asistentas, kolegija, kompanija, korporacija, kreditas, prezidentas, rekordas, studentas, unija* ir kt. Kai kurių šių žodžių vartojimas nauja reikšme gali būti pateisinamas, pvz., *unija profesinės sąjungos* vietoje (Lietuvoj kalbėdavom tik apie valstybių unijas), prezidentas “universiteto rektorius, organizacijos pirmininkas”, *kreditas* “įskaita” (universitetų studentų), *korporacija* “Akcinė bendrovė”, *kompanija* “prekybos ir pramonės bendrovė”, *kolegija* “koledžas”, *asistentas* “klebono padėjėjas”, *vikaras, auditorija* “salė”. Šių žodžių reikšmės išplėtimas pateisinamas tuo pagrindu, kad ta nauja jų reikšmė (šalia senosios) čia yra gana įprasta, kaip *unija, kompanija*, arba todėl, kad kalbai nieko nekenkia vieną svetimą žodį pakeisti kitu svetimu, tik čia labiau įprastu, pvz., *vikarą asistentu* ar *salę auditorija*. Suprantama, kad pateisindami šių



Vyčių tautinių šokių grupė meniškai atliko dalį programos.

Z. Degučio nuotr.

žodžių vartoseną, neatsisakome ir atitinkamų senųjų terminų, kaip profesinė *sjunga*, *bendrovė*, *pirmininkas* ir kt.

Tačiau negalima sakyti, kad toks žodžių reikšmės išplėtimas būtų priimtinas, mūsų kalbai visais atvejais. Neatrodo pateisinamas žodžio *administracija* vartojimas *vyriausybės* vietoje. Iki šiol administracijos viršūnei (prezidentui su ministrų kabinetui) vadinti vartojom labai patogų žodį — *vyriausybė*, kurio ir toliau nereikėtų atsisakyti. Jis padeda išvengti kalbos neaiškumo, kuris susidaro, kai žodis vartojamas įvairiom reikšmėm. Anglų kalbos žodis *administration* iš tikrųjų turi daug reikšmių. Be *vyriausybės*, jis gali reikšti valdybą, valdymo laikotarpį ir kitką. Taip pat nėra reikalo moksleivius vadinti *studentais*, nes tai irgi mažina kalbos aiškumą. Nevartotina ir *audiencija* (ang. *audience*) klausytojų vietoj. Kažkur buvo parašytas kad auditorija yra kambarys, kur gali susirinkti audiencija(!). Tebūna audiencija tik priėmimas pas aukštą pareigūną, o auditorijai palikime klausytojus. *Rekordas* lietuvių kalboje reiškia žymiausią

laimėjimą varžybose, bet jis nevertotinas *plokštelės*, *dokumento* bei kitom reikšmėm. Todėl neatsioklingas yra toks sakiny: ALT turi imponantišką darbų Lietuvai *rekordą*.

Be to, pažymėtina, kad kai kurie tarptautiniai žodžiai lietuvių kalboje vartojami kita reikšme, negu anglų kalboje. Pvz. *artistas* mums tėra tik vaidila (aktorius), o amerikiečiams *artist* yra menininkas, dailininkas. Mums *pamfletas* yra satyrinis kūrinys, o amerikiečiams - brošiūra, mažą knygėlę. *Novelė* ir *poema* pas mus reiškia ką kita, negu ang. kalboje *novel* ir *poem*. Taip pat mūsų *prospektas* "plati, ilga gatvė, kainoraštis" yra kas kita nei anglų *prospect*, kuris reiškia numatymą, laimėjimo galimybę (perspektyvą). *Popularus* pas mus reiškia plačiai žinomas, bet ang. kalboje jis reiškia dar *liaudinis*. Todėl *popular front* nėra plačiai žinomas frontas, bet "liaudies frontas". *Realizuoti* mums reiškia įgyvendinti, įkūnyti, ir todėl netinka sakyti: jaunieji turi *realizuoti* (ang. *realize*), kad vedybos yra rimtas dalykas.

Anglų kalbos įtaka pasireiškia ir tuo, kad apilai tarptautinių žodžių dabartinėje mūsų kalboje vartojama žymiai daugiau negu seniau. Tai ypač žymu jaunesnės kartos kalboje, kurioje labai dažni tokie žodžiai, kaip *identifikacija*, *implikacija*, *indiferencija*, *interpretacija*, *komunikacija*, *peneracija* ir pn. Štai vienas trumpas sakinelis iš jaunimo spaudos: pasaulis pilnas *kontradikcijų*, *disiluzijų* bei *kontraversijų*. Bet ir vyresnieji susirinkimuose seniai nebekalba maldų, o tik *invokacijas*, gydytojai priima ligonius tik *ofisuose* ir nebesistato namų, o tik *rezidencijas*, redaktoriai neberašo redakcinių (straipsnių) ar vedamųjų, o tik *editorialus*, ir laikraščio bendradarbiai, publicistai čia pavirto *kolumnistais*. Negalima būtų sakyti, kad gausnis tos rūšies žodžių vartojimas čia neturėtų tam tikro pateisinimo, bet, anot lietuvių patarlės, kas per daug, tai nesveika.

□ Rugsėjo 21 d. Šančių Švč. Jėzaus Širdies bažnyčioje šv. Mišias koncelebravo Šiaulių vysk. E. Bartulis drauge su keletu kunigų. Vyskupas džiaugėsi, galėdamas aukoti šv. Mišias savo gimtosios parapijos bažnyčioje, kurioje priėmė pirmąją Komuniją ir prieš 21 metus, baigęs Kauno Tarpdiecezinę kunigų seminariją, aukovo pirmąsias šv. Mišias



Paruošė Marija A. Jurkutė

KAIP AŠ BENDRADARBIAVAU SU KAGĖBISTU ALIOŠA

Nuo nepriklausomybės atkūrimo spaudos ypač mėgstama tema - ryšiai su KGB ir kitais negerais organais. Vieni tarnavo, kiti talkininkavo, tretį verbavo ar šantažavo. Taip per spaudos puslapius praėjo "Juozas", "Tomas", "Vilius Karalius", ant šluotos pralėkė "Šatrija". Dar gražiau. Neliko ramybės ir mirusiems. Šita nuodėme apkaltintas net velionis St. Lozoraitis.

Kadangi žiniasklaidos veikėjai mėgsta knaisiotis po garbingųjų nešvarius baltinius, tai geriau pačiam atlikti trumpą išpažintį.

Viskas prasidėjo 1984-ųjų pavasarį, kai sesuo atsiuntė kvietimą pasisvečiuoti į Čikagą. Oi, koks apėmė džiaugsmas! Kas tais laikais nesvajoto pamatyti kapitalistinį pasaulį ir parsivežti gerų daiktų? Energingai puolčiau tvarkyti popierius. Užpildžiau ilgiausią anketą su klausimais, ką aš ir mano giminė veikė prieš revoliuciją ir po. Kur palaidoti mirę artimieji, kur aš norėsiu pasilaidoti ir t.t., ir t.t.

Darbovietėje part. sekretorius sukūrė charakteristikas. Skačiau ir stebėjau, koks aš teigiamas. Nors Lenino ordinui pristatyk. Dar pasitikrinau sveikatą ir viską atidaviau pasų stalo viršininkei. Ji įspėjo, kad dar turėsiu reikalų ir su kitais organais. Ką darysi - nusipirkau arielkos, riebesnių lašinių ir laukiu. Ilgai laukt neteko. Atvažiavo "Volga" apyjaunis vyrukas, prisistatė Aleksiejum. Prisijungė ir part. sekretorius. Valgyklos vedėja įleido į kambarį, skirtą "tik ponams". Ir prasidėjo... Iš kvapo ir akių bei veido spalvos supratau, kad šitas "organas" nesveikuoja. Pradėjau gydyti. Pyliau kuo daugiau, maitinau kuo riebiau. Pataisęs sveikatą pradėjo studijuoti mano genetinį medį. Iščiupinėjo kiekvieną šakelę, klausinėjo šio bei to, o aš stengiausi, kad taurelė nebūtų tuščia. Netepsi - nevažiوسي. Kai gražiai įraudome, aš jį pradėjau vadinti

mažybiniu vardu - Alioša, kadangi Aleksiejus buvo gerokai už mane jaunesnis. Jis - nieko. Dar truktelėjome. Man pasivaideno, kad skrendu pas dėdę Semą, žiūriu, Alioša irgi važiuoja į... Rygą. Paskui atsisveikinome, liepė "turėti viltį", laukti žinių ir išvairavo į namus... Gegužės pabaigoje gavau žinią: "Aliošai reikia bulvių". Buvo likę nuo sėklos, tai daviau jau iš naujo derliaus. Bėgo laikas, paseno mano popieriai, nesulaukė tada manęs ir dėdė Semas. Taip baigėsi mano nelaimingas bendravimas su KGB, kainavęs gorčių arielkos, du maišus bulvių ir 5 rublius už kambario "tik ponams" išvalymą. Apvylyė Alioša... (A. Žemaitis, Marjampolė. "Lietuvos aidas" Nr. 204)

VILNIAUS UNIVERSITETO REKTORIUI ĮTEIKTAS GARBĖS LEGIONO ORDINAS

Prancūzijos ambasadorius Michelis Touraine (Mišelis Turenas) Vilniaus universiteto rektoriui profesoriui Rolandui Paviloniui iškilmingai įteikė Garbės Legiono kavalieriaus ordiną. 1802 metais imperatoriaus Napoleono I įsteigtą ordiną rektoriui paskyrė Prancūzijos prezidentas Jacques Chiracas (Žakas Širakas).

Prof. R. Pavilionis apdovanotas už nuopelnus, skleidžiant prancūzų kalbą ir kultūrą, Prancūzijos ir Lietuvos ryšių stiprinimą. "R. Pavilionis, būdamas atviros politikos šalininkas, prisidėjo, kad Vilniaus universitetas užimtų deramą vietą Europoje", rašoma prezidento J. Chiraco dekrete.

R. Pavilionis Vilniaus universitetui vadovauja nuo 1990 m. Atkūrus nepriklausomybę, jis kelias kadencijas buvo Lietuvos ir Prancūzijos asociacijos prezidentas. 1993 metais Prancūzija jam suteikė "Akademinės palmės" ordiną.

Garbės Legiono ordino įteikimo iškilmės Prancūzijos ambasadoriaus rezidencijoje Vilniuje vyko jau trečią kartą. Šiuo apdovanojimu jau yra pagerbti: vertėja Ramutė Ramūnienė, buvęs Lietuvos diplomatijos šefas Stasys Bačkis, kiek anksčiau Garbės Legiono ordiną yra pelnęs ir jo sūnus arkivyskupas Audrys Juozas Bačkis. ("Lietuvos aidas" Nr. 193)

ĮSTEIGTAS DARIAUS IR GIRĖNO ORO UOSTAS

Kaune įsteigtas Stepono Dariaus ir Stasio Girėno oro uostas. Kauno miesto taryba priėmė

tokį nutarimą: numatyta oro uoste - naujojoje savivaldybės viešojoje įstaigoje atstatyti dispečerinę, suremontuoti kilimo - nusileidimo taką, lėktuvų peroną, kuro bazę, viešbutį.

Aleksote esantis oro uostas įsteigtas dar 1915 metais ir buvo skirtas karo bei civilinės aviacijos reikmėms.

Dabar nacionalinės reikšmės istorinio paminklo statusą turinčiame S. Dariaus ir S. Girėno oro uoste veikia Kauno aeroklubas, policijos nuovada, sukarintas priešgaisrinės apsaugos dalinys, įvairios aviacijos visuomeninės organizacijos.

Pirmaisiais veiklos metais oro uostui miesto merija skirs 570 tūkst. litų, o vėliau - sustiprėjus techninei materialinei basei, įstaiga išsilaikys savarankiškai. ("Lietuvos aidas" Nr. 206)

SUSIRINKO ILGAKASĖS

Jau antrus metus "Genio" žurnalas skelbia ilgakasės konkursą ir spausdina ilgus gražius plaukus turinčių mergaičių nuotraukas. Kai kurios ilgaplaukės prisipažino, kad turėti tokius plaukus anaipol ne tik džiaugsmas: juos nelengva prižiūrėti, būni ir pašiepama, keistuole pavadinta.

Kad ilgos kasos - didelis, grožis, mergaitės puošmena, buvo galima įsitikinti Keistuolių teatre "Genio" redakcijos organizuotame renginyje, į kurį susirinko gražiakasės iš visos Lietuvos. Jame buvo pristatytos drabužių vaikams kolekcijos, dainavo Neda Malūnavičiūtė, B. Dvariono vaikų muzikos mokyklos grupė.

"Mergaitės, neskubėkite kirptis plaukų", - su tokiomis mintimis dauguma tądien skirstėsi iš Keistuolių teatro. ("Kauno diena" Nr. 249)

ŠIURPŪS SKAIČIAI IR FAKTAI APIE LIETUVOS VAIKUS

(Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikti duomenys apie vaikus)

1. Lietuvoje gyvena 945,2 tūkst. vaikų iki 18 metų.
2. Mokymosi įstaigose mokosi 688 tūkst. vaikų.
3. 145 tūkst. vaikų gyvena su vienu iš tėvų.
4. 1997 m. viduryje vaikų globos įstaigose

gyveno 15.149 vaikai, iš jų - 5657 našlaičiai arba netekę tėvų globos vaikai.

5. Šeimose globojami 6337 vaikai.

6. 42 šeimynose buvo globojama 314 vaikų.

7. Nėra nė vieno globos namų, kuriuose vaikai išlaikyti būtų skiriami 2 tūkst. Lt.

8. Praėjusiais metais užsienio piliečiai įvaikino 108 vaikus, iš jų devyni — Izraelio piliečiai.

("Lietuvos aidas" Nr. 226)

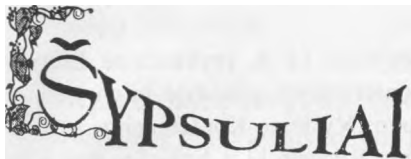
PARODA BAŽNYČIOJE, KUR KUNIGAVO MARTYNAS MAŽVYDAS

Buvusioje Ragainės (Nemano) bažnyčioje veikė "Atminties" plenero dalyvių darbų paroda. Šį plenerą, skirtą Martyno Mažvydo katekizmo 450-osioms metinėms, organizavo Karaliaučiaus lietuvių bendruomenė, Draugija užsienio lietuviams remti ir Lietuvių jaunimo bendrija "Lituanica". Plenero rėmėjai — Lietuvos kultūros ministerija, "Šviesos" leidykla, "Comliet" ir "Sonex" firmos.

Į Ragainės plenerą buvo atvykę dailininkai iš Vilniaus ir Kauno, taip pat Karaliaučiaus srities vaikai. "Atminties" plenero tikslas - atkreipti Lietuvos ir Karaliaučiaus srities visuomenės dėmesį į apverttiną Ragainės bažnyčios būklę. O juk šioje bažnyčioje daugelį metų kunigavo ir čia palaidotas pirmosios lietuviškos knygos autorius Martynas Mažvydas. ("Lietuvos aidas" Nr. 101)

IŠLUKŠTENO...

Nežinoma, apie ką galvojo trys Ukrainos gyventojos, važiuodamos į Lietuvą traukiniu ir kramsnodamos graikiškus riešutus, kai jų mintis nutraukė Kenos geležinkelio posto muitinės pareigūnai. Jūs labiausiai nustebino viešnių dosnumas: trijulė lauktuvėms vežė... 16 maišų graikiškų riešutų. Jau ir išglaudytų, kad lietuvičiams vargti nereikėtų. Tik bėda ta, kad moterys lauktuvių gabeno gerokai daugiau (už 8400 Lt) nei leidžiama įvežti į Lietuvą maisto prekių (už 200 Lt vienam asmeniui). Be to, augalinės kilmės produktams įvežti reikia atitinkamos žinybos leidimo. Todėl muitinės pareigūnams teko dar kartą riešutus "išlukštenti", šįsyk... iš traukinio, kartu su keleivėmis. ("Lietuvos aidas" Nr. 229)



Medžiotojas pasakoja draugui:

— Vilkas yra labai gudrus žvėris. Mes visą dieną jį persekiojome, o vakare, kai jį nušovėme, pamatėme, kad jis pavirtęs šunimi.

— Ar tau ne gėda? — bara Petriuką mama, — vėl tave bara auklėtoja. Imtum pavyzdį iš savo tėvo — už gerą elgesį pirma laiko jį paleidžia iš kalėjimo!

— Man atrodo, kad Dievas teisingiausiai visiems yra padalinęs protą.

— Kodėl taip galvoji?

— Juk niekas nesiskundžia, kad jam trūksta proto.

— Visi vyrai kvaili! — supykusi sako viena draugė kitai.

— Ne visi. Juk yra ir nevedusių.

Savitarnos parduotuvėje apsigovė pirkėja.

Tardytojas klausia:

— Kuo jūs galite paaiškinti savo poelgį?

— Skaitymu.

— Kriminalinės literatūros?

— Ne, kulinarijos knygų. Ten kiekviename puslapyje parašyta: “paimkite kilogramą miltų, du kilogramus cukraus...”

— Kodėl, kai pasilenkiu, kraujas subėga į galvą, o ne į kojas? — klausia mokytojas.

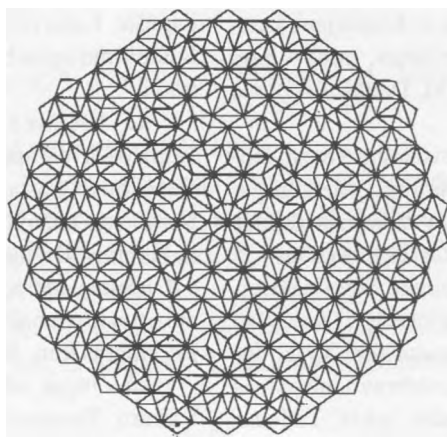
— Todėl, kad jūsų kojos nėra tokios tuščios kaip galva, atsako mokinys.

— Brangusis, gydytojas man patarė keliauti. Kur mes vyksime? — klausia žmona.

— Pas kitą gydytoją, — atsako vyras.

Futbolo rungtynes stadione užklumpa smarki liūtis. Permirkęs sirgalius taria kaimynui:

— Įsivaizduojat?! Šitokiu oru žmona norėjo ištempti mane pasivaikščioti!



□ Pop. Jonas Paulius II spalio 2-6 d. lankėsi Brazilijoje, kur pirmininkavo pasauliniam susitikimui su šeimoms. Brazilija - tai didžiausia pasaulyje katalikiška valstybė.

□ Amerikos lietuvių katalikų moterų sąjungos 47-sis suvažiavimas įvyko rugpjūčio 22-23 d. Grand Rapids, MI. Centro valdybai daug metų pirmininkauja Dalė Murray.



□ Rumunijos vyriausybė, paraginus pop. Jonui Pauliui II, 1997 m. spalio mėn. pažadėjo padėti graikų apeigų katalikams atgauti apie 2000 bažnyčių ir kitokią nuosavybę, konfiskuotą po 1984 m. Nemažą šių nuosavybių dalį komunistai perdavė tada stačiatikių Bažnyčiai.

□ Vysk. M. Valančiaus blaivybės sąjūdžio nariai ragina Lietuvos visuomenę iš anksto pradėti ruoštis M. Valančiaus 200 m. gimimo sukakčiai, kuri bus minima 2001 m. vasario mėn.

□ Vygantas Malinauskas, 1997 m. Palangos konferencijoje naujai išrinktas Ateitininkų federacijos pirmininkas, lapkr. 7-9 d. dalyvavo Ateities savaitgalio programoje Lemonte, II, ir skaitė pranešimą "ateities vizija ateitininkams Lietuvoje".

□ Rugsėjo mėn. Kaune ir Vilniuje buvo paminėta šv. Petro Kanizijaus 400-ųjų mirties metinių sukaktis. Prof. kun. P. Rabikauskas SJ skaitė pranešimą "Šv. Petro Kanizijaus reikšmė Lietuvai". Šv. Petras Kanizijus lotyniškai parašė didįjį ir mažąjį katekizmus. Jo latviškas ir gudiškas vertimai buvo išspausdinti 1558 m. Vilniuje. Yra žinių, kad apie tą patį laiką buvo išspausdintas ir Kanizijaus katekizmo neišlikęs lietuviškas vertimas, taigi - bent keletą metų prieš 1595 m. kan. M. Daukšos išverstą Ledesmos "Katekizmą".

□ Lapkričio 9 d. Kaune, Priskeymo bažnyčioje, kuri bolševikų buvo paversta radijo detalių gamykla, dabar atnaujintoje, buvo laikomos pirmos šv. Mišios, jas laikė arkiv. Sigitas Tamkevičius.

□ Rugsėjo 10 d. Novosibirske buvo pašventinta neseniai pastatyta katalikų katedra. Drauge su Sibiro apaštališkuoju administratoriumi vysk. Joseph Werth SJ šv. Mišias koncelebravo europinės Rusijos dalies apaštališkasis adm. arkiv. Tadeusz Kondrusievicz, vyskupai iš Italijos, Slovakijos, Ukrainos, Šveicarijos ir Aliaskos. Tarp maždaug 100 kunigų, atvykusių iš užsienio, buvo ir gen. jėzuitų vyresnysis kun. Peter Hans Kolvenbach. Sielovadoje šiuo metu Sibire dirba 64 kunigai ir 69

vienuolės. Iš viso čia yra 18 bažnyčių ir apie 30 maldos namų.

□ Rugsėjo 12 d. įvykusiame Lietuvos Vyskupų konferencijos posėdyje buvo paskirtas naujas Lietuvos Vyskupų Konferencijos generalinis sekretorius. Rugsėjo 11d. ligšiolinį gen. sekretorių kun. Gintarą Grušą pakeitė vysk. Jonas Boruta SJ.

□ Spalio 13 d. Putname įvyko Lietuvių katalikų religinės Šalpos metinis suvažiavimas. Vysk. P. Baltakis OFM apibūdino LKRŠ nuveiktus darbus, padėtį Lietuvoje ir pateikė mintis dėl ateities šalpos. Ši organizacija jau 30 m. teikia pagalbą Lietuvos katalikų Bažnyčiai ir jos organizacijoms.

□ Rugsėjo 1 d. Klaipėdoje pradėjo dirbti katalikiškoji Prano Mašiotų vidurinė mokykla. Ją pašventino Klaipėdos dekanas mons. Jonas Gedvilas.

□ Lapkričio 2 d. Detroito Dievo Apvaizdos parapijos bažnyčioje ir Kultūros centre įvyko buvusio tos parapijos klebono kun. Viktoro Kriščiūnevičiaus 75 m. amžiaus proga pagerbimas.

□ Kun. Andrius Narbekovas, med. gydytojas, 1993 m. baigęs Kauno kunigų seminariją, buvęs Vilniaus arkikatedros vikaras, Amerikos Vyskupų konferencijos įgaliotas, Vašingtono universitete studijuoja medicininę etiką. Numatoma, kad 1998 m. pavasarį baigs mokslą daktaro laipsniu ir grįš į Lietuvą.

□ Europos vyskupų konferencijų generalinių sekretorių posėdis įvyko rugsėjo 13-17 d. Budapešte. Lietuvai atstovavo vysk. Jonas Boruta SJ. Susitikimo tema buvo "Bažnyčios ir valstybės santykiai".

□ Elektrėnuose 1990-1996 m. Lietuvos valdžios ir parapičių lėšomis bei aukomis iš užsienio buvo pastatyta Švč. M. Marijos, Kankinių Karalienės bažnyčia, papuosta septyniais bokštais - kolonomis. Dujos bokštus nugriovė 1997 m. spalio 5 d. užėjusi audra. Laimei, niekas nebuvo sužeistas, nors tuo metu bažnyčioje šv. Mišias aukojo parapijos vikaras kun. Rolandas Bičkauskas.

□ Žlugus oficialiam komunizmui, Rytų ir Vakarų Europoje atėjo religinė laisvė, kuria masiškai pradėjo naudotis įvairiausios sektos. Jų antplūdis pasiekė ir Lietuvą, kur pradeda plisti Krišnos ir Jehovos išpažinėjų sektos.

Juoz. M.

Mielieji Skaitytojai,

Štai jau turime pirmąjį šių metų *Laiškų lietuviams* numerį. Kaip jau visi, be abejo, žinote, mes stengiamės kiekvienais metais pasikviesti vis kokį nors naują dailininką nupiešti skirtingus nuo buvusiųjų metų viršelius ir skyrių vinjetes. Jau porą metų savo darbais mūsų žurnalą puošė dail. Gražina Didelytė ir dail. Rimantas Dichavičius. Atrodo, kad jų kūryba daugeliui patiko.

Jiems už tai didelė mūsų padėka.

Šiais metais ir viršeliams, ir skyrių vinjetėms pasikvietėme naują menininką Ričardą Spitrį. Jis yra gimęs ir augęs Lietuvoje. Grafinio dizaino mokėsi Lietuvoje ir Anglijoje. Dirbo grafikos studijose Belgijoje ir Vokietijoje. Darbų sritis - dizainas knygų bei žurnalų ir plakatų bei reklaminių iškabų dizainas. Ričardas yra dalyvavęs keliose parodose Amerikoje su savo kompoziciniais darbais.

Čia porą kartų pavartojome terminą “dizainas”. Manome, kad jis galbūt šokiruos kai kuriuos skaitytojus, kurie labai uoliai kovoja prieš skolinius ir tarptautinius žodžius mūsų kalboje. Pirmiau šio žodžio nevartodavome, bet dabar jau jis yra įsipilietinęs įvairiose kalbose ir be jo mūsų menininkams būtų sunku išsiversti. Jis jau yra įgavęs tarptautinio žodžio teises. “Dabartinės lietuvių kalbos žodyne” jis taip apibūdinamas: “meninis daiktų, gaminių konstravimas ir jų aplinkos projektavimas” (DŽ, Vilnius 1993).

Visiems patariame šio numerio *Kalbos* skyriuje paskaityti kalbininko L. Dambriūno mintis apie skolinius ir tarptautinius žodžius.

Nuoširdi padėka mūsų rėmėjams

1000 dol. aukojo Amerikos Lietuvių Fondas.

130 dol aukojo prel J. Kučingis.

40 dol. aukojo S. Kazlas.

Po 20 dol. aukojo: K. Ražanskas, A. Januška, A. Mikšienė, A. Jasmantienė, A.V. Laniauskas, V. Gudaitis.

Po 15 dol. aukojo: S. Vėbras. A. Puteris, J. Mikaila.

Po 10 dol. aukojo: J. Astas, A. Rubšys, J. Dūda, J. Radas, O. Dovydaitis. O. Šiliėnienė, T. Merkevičius, V. Skabeikis. K. Rožanskas, L. Balaišis, K. Miliūnas, S. Klevas, O. Mažionytė, K. Majauskas, J. Žukas-Gliaudelis, A. Nausėdas, A. Petrašiūnas, M. Venskus, E. Šlekys, K. Kirvaitis, P. Zaranka, kun. F. Kireilis.

Po 5 dol. aukojo: S. Riekutė, A. Kryvovonis, E. Bartkus, B. Harris. S. Kavaliūnas, A. Styra, K. Ancerevičius, M. Radzevičius, O.S. Ruibis. V. Dalinda, O. Krasauskas.

LAIŠKAI LIETUVIAMS-Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius - Juozas Vaišnys, SJ. Redaktoriaus pavaduotojas-Algirdas Paliokas, SJ. Techninė redakcija - Jonas Kuprys ir dr. Jonas Boguta. Administratorė - Marija A. Jurkutė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098 Tel. (773) 737-8400. FAX (773) 737-0486. “Drago” spaustuvė. Metinė prenumerata-20 dol., atskiras numeris-2 dol.